İBADETTE, MUAMELATTA VE AHLÂKDA MUHAMMEDÎ YOL

Yayında Mihenk Taşı

Özgün Adı : Hedyu Muhammedin *sallallahu aleyhi ve sellem* fî İbâdâtihi ve Muamelâtihi ve Ahlakihi
Telif : Dr. Ahmet el-Mezyed
Yayıncı : Guraba
Çeviri : Dr. Ahmet İyibildiren
Düzelti : Hüseyin Cinisli
Mizanpaj : Ömer Deniz
Kapak : Ahmet Mayalı
Baskı-cilt : Kilim
ISBN : 978-975-8810-33-8

Birinci Baskı

Guraba Yayınları: 64

Ocak 2007
Muharrem 1428

İbadette, Muamelatta ve Ahlâkda

MUHAMMEDÎ YOL

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Hayatını Örnek Almak İçin İbnu'l-Kayyim'in Zâdu'l-Me'ad İsimli Eserinden Seçilmiş 30 Konu

Hazırlayan

Dr. Ahmed b. Osman el-Mezyed

Çeviren

Dr. Ahmet İyibildiren

الغرباء
guraba

Çatalçeşme sok. Defne Han 27/9
Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0212 526 06 05 Fax: 522 49 98
www.guraba.com.tr
e-mail: guraba@hotmail.com

guraba

Yayında Mihenk Taşı

NEDEN GURABA?

قالَ رَسُولُ اللهِ صلَّىٰ اللهُ عليه وعلىٰ آله وسلَّم :

« بَدأَ الإِسْلامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدأَ ؛ فَطُوبَىٰ لِلغُرَبَاءِ » [رواه مسلم].

وفي رواية الترمذي:

« فَطُوبَىٰ لِلغُرَبَاءِ ؛ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي » .

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

«İslam garib olarak başladı. Başladığı hale geri dönecektir. O halde müjdeler olsun Guraba'ya/gariblere!»

[Müslim, Kitâbu'l-İmân]

Tirmizî rivâyetinde:

«Guraba'ya/gariblere müjdeler olsun! Onlar, benden sonra sünnetimden insanların bozdukları şeyleri düzeltenlerdir.»

[Tirmizî, İmân]

بسم الله الرحمن الرحيم

GİRİŞ

Hamd Allah'a, salât ve selam Rasûlullah'a, onun ailesine ve ashabınadır.

Allah'ın bize lütfettiği nimetlerinin en büyüğü İslam nimetidir. O fıtrat ve denge dinidir. Kapsamlı ve mükemmel bir dindir. İlim ve ahlak dinidir. Her zamana ve mekâna uygun bir dindir. Kolaylık ve rahmet dinidir. İçinde bütün problemlerin çözüldüğü bir dindir.

İslam dininin apaçık hakikatini açıklamak için bu dinin özelliklerini ve güzelliklerini özellikle bu çağda bütün âleme anlatmaya ne kadar da çok ihtiyacımız var!

Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti bu dinin pratik bir uygulamasıdır. İslam dinini intisap edilmesi ve yaşanması kolay bir din haline getiren bütün bu özellikler onun sünnetinde toplanmıştır. Çünkü

onun sünneti, hayatın bütün yönlerini, ibadeti, muamelatı, ahlakı, maddiyatı ve maneviyatı kapsar.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti konusunda yazılan eserlerin en üstünlerinden biri sayılan İbnu'l-Kayyim'in *Zâdu'l-Me'âd* isimli eserinden derlediğim bu kitap, onu örnek almamız ve gösterdiği yolda yürümemiz için hayatının bütün alanlarındaki sünnetlerine açıklık getirmektedir.

Allah'tan ihlâsı ve bu amelimizi kabul etmesini ve bu kitabı bereketli kılmasını istiyoruz.

Dr. Ahmed b. Osman el-Mezyed

Birinci Konu

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Temizlik ve Tuvalet Konusundaki Sünneti[1]

A- Tuvalet Konusundaki Sünneti:

1. Tuvalete girdiği zaman şu duayı okurdu:

«اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الـخُبْثِ وَالـخَبَائِثِ»

"Allah'ım! Her türlü pislikten ve ehlinden sana sığınırım." *(Buhârî, Müslim).*

Çıkınca da:

«غُفْرَانَـكَ»

"Bağışla Rabbim!" derdi. *(Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce).*

2. Küçük abdestini çoğunlukla oturarak bozardı.

3. Bazen su ile bazen de taş ile taharetlenir, bazen her ikisini de kullanırdı.

4. Su ile taharetlenirken de taş ile taharetlenirken de sadece sol elini kullanırdı.

---

[1] Zâdu'l-Me'âd (1/163)

5. Su ile temizlendiği zaman işini bitirdikten sonra elini yere sürerdi.

6. Yolculuğu esnasında tuvalete gideceği zaman arkadaşları tarafından görülemeyeceği kadar uzağa giderdi.

7. Tuvalet yaparken bazen yüksek bir yerin, bazen hurma ağaçlarının, bazen de vadideki ağaçların arkasına gizlenirdi.

8. Küçük abdestini bozmak için (sıçramasından korunma amacıyla) yumuşak topraklı bir yer arardı.

9. Abdest bozmak için oturacağı vakit, yere yaklaşmadan elbisesini kaldırmazdı.[2]

10. Küçük abdest bozarken kendisine birisi selam verirse, onun selamına karşılık vermezdi.

B- Abdest Konusundaki Sünneti:[3]

1. Çoğu zaman her namaz için ayrı abdest alırdı. Bazen de birden fazla namazı aynı abdestle kılardı.

---

2 Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* belden aşağıya peştamal gibi sarılarak giyilen "izar" giyindiği için bu durum "elbisesini kaldırmazdı" diye tabir edilmiştir. Çünkü "izar" belden çözülerek değil, kaldırılarak tuvalete otururlurdu. Burada haya duygusuna ve avreti olabildiğince korumaya vurgu bulunmaktadır. [Guraba]

3 Zâdu'l-Me'âd (1/184).

2. Bazen bir mud[4] su ile, bazen bir mud suyun üçte ikisi ile, bazen daha fazlası ile abdest alırdı.

3. En az abdest suyu ile abdest alan o idi. Ümmetini, abdest alırken çok su kullanıp israf etmekten sakındırırdı.

4. Abdest azalarını bazen birer defa, bazen ikişer defa, bazen üçer defa yıkardı. Kimi zaman da bazı azalarını ikişer defa yıkarken bazı azalarını üçer defa yıkardı. Üç defadan fazla hiç yıkamazdı.

5. Bazen bir, bazen iki, bazen de üç avuç su alarak ağzını ve burnunu yıkardı. Tek avuç suyu hem ağzına hem burnuna birlikte alırdı.

6. Burnuna suyu sağ eliyle alır, sol eliyle sümkürürdü.

7. Her abdest alışında ağzına ve burnuna mutlaka su alırdı.

8. Başının tamamını mesh ederdi. Ellerini öne arkaya doğru götürerek başını mesh ederdi.

9. Başı ile beraber kulaklarının içini ve dışını da mesh ederdi.

---

[4] Mud: Mutedil bir insanın iki avucu dolusu demek olan bir ölçek birimidir.

10. Alnına (kâkülüne) mesh ettiği zaman meshi sarık üzerinde tamamlardı.

11. Mestli veya çoraplı olmadığı zaman ayaklarını yıkardı.

12. Azalarını sıra ile peşi peşine yıkayarak abdest alır, bir kere bile olsa bunu ihlal etmezdi.

13. Abdestine besmele ile başlar ve sonunda şöyle derdi:

«أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

"Şahadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur; O tektir, ortağı yoktur ve yine şahadet ederim ki Muhammed onun kulu ve elçisidir. (Müslim)

«اَللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْـمُتَطَهِّرِينَ»

"Allah'ım! Beni çokça tevbe edenlerden ve temizlenenlerden kıl." (Tirmizî)

Şöyle de dua ederdi:

«سُبْحَانَكَ اللَّهمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وأَتُبُ إِلَيكَ»

"Allah'ım! Her türlü eksiklikten münezzehsin. Hamd sana, şükran sana! Şahadet ederim ki senden başka ilah yoktur. Affını diler, sana tevbe ederim."

14. Abdestin başında ne "hadesi gidermeye niyet ettim" ne de "namaz kılma yolunun açılmasına niyet ettim" şeklinde bir söz söylemezdi. Ne kendisi, ne de ashabından herhangi birisi niyetlerini dilleriyle telaffuz etmiş değillerdir.

15. Kollarını ve ayaklarını yıkarken dirseklerini ve ayak bileğini geçmezdi.

16. Abdest aldıktan sonra azalarını kurulama alışkanlığı yoktu.

17. Zaman zaman sakallarının arasını su ile ovalardı, fakat bunu devamlı yapmazdı.

18. Parmaklarının arasını da su ile ovardı, fakat bunu da devamlı yapmazdı.

19. Her abdest alışında abdest suyunun başkası tarafından dökülmesi onun âdeti değildi. Fakat abdest suyunu bazen kendisi döker, bazen de bir ihtiyaç gereği başka biri abdest suyunu dökerek ona yardım ederdi.

C- Mestler Üzerine Mesh Konusundaki Sünneti:[5]

1. Sahih rivâyetlere göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hem ikamet halinde, hem de yolculukta mestler üzerine mesh etmiştir. Meshin müddetini mukim için bir gün bir gece, yolcu için üç gün üç gece ile sınırlandırmıştır.

2. Mestlerin üst kısmına mesh ederdi. Çoraplara da mesh ederdi. (Başına mesh ederken) bazen sadece sarığına, bazen de kâkülü ile beraber sarığına mesh ederdi.

3. Ayaklarının bulunduğu halin aksini yapmaya çalışmazdı. Yani ayakları mestli ise mesh eder, açıkta ise yıkardı.

D- Teyemmümdeki Sünneti:[6]

1. İster normal toprak, ister çorak, isterse kum olsun, üzerinde namaz kıldığı her türlü yeryüzü parçasıyla teyemmüm ederdi. Şöyle buyururdu:

"Ümmetimden herhangi birine namaz vakti nerede erişirse erişsin, mescidi de, temizleyicisi de yanındadır." (Ahmed b. Hanbel).

---

5 Zâdu'l-Me'âd (1/192).
6 Zâdu'l-Me'âd (1/192).

2. Uzun yolculuklarında yanında toprak taşımadı ve böyle bir şeyi de emretmedi.

3. Her namaz için teyemmüm yaptığına ve bunu emrettiğine dair sahih hiçbir hadis nakledilmedi. Bilakis teyemmümü kayıtsız şartsız abdestin yerine kaim kıldı.

4. Ellerini bir defa toprağa vurarak onunla hem yüzünü, hem de ellerini teyemmüm ederdi.

İkinci Konu

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Namaz Konusundaki Sünneti[7]

A- Namaza Başlaması ve Kıraati:

1. Namaza kalktığı zaman "*Allah-u Ekber*" derdi. Tekbirden önce bir şey söylemezdi. Hiçbir zaman niyetini dili ile telaffuz etmezdi.

2. Tekbirle birlikte ellerini, kıbleye doğru parmaklarını uzatarak kulak uçlarına –omuzları hizasına- kadar kaldırırdı. Sonra sağ elini sol elinin üstüne kordu.

3. Ellerini bağladıktan sonra bazen şu duayı okurdu:

«اَللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْـمَشْرِقِ وَالْـمَغْرِبِ، اَللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْـمَاءِ وَالْبَرَدِ، اَللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ»

---

7 Zâdu'l-Me'âd (1/194)

"Allah'ım! Doğu ve batının arasını uzaklaştırdığın gibi beni günahlarımdan uzaklaştır. Allah'ım! Beni günahlarımdan su, kar ve dolu ile arındır. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlenişi gibi beni günahlarımdan temizle." *(Buhârî ve Müslim).*

Bazen de şu duayı okurdu:

«وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ والأَرْضَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي اللهِ رَبِّ العَالَمِين، لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ، وَأَنَ أَوَّلُ الْمُسْلِمِيْنَ»

"Yüzümü tevhide bağlı bir Müslüman olarak gökleri ve yeri yaratana çevirdim. Ben ona ortak koşanlardan değilim. Benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm ortağı bulunmayan, âlemlerin Rabbi Allah'a aittir. Ben bununla emrolundum. Ben Müslümanların ilkiyim." *(Müslim).*

4. Başlangıç duasından sonra

«أَعُوذُ بِاللهِ مَنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

"Eûzu billahi mine'ş-şeytani'r-racîm" der, sonra besmele çekerek Fatiha'yı okurdu.

5. İki yerde sükût ederdi (yani sesini bir müddet keser, açıktan bir şey okumazdı): Birincisi, tekbirle kıraat arasındaki sükûttur. İkincisi hakkında farklı görüşler vardır. Bir rivâyete göre bu, Fatiha'dan sonraki sükûttur. Bir rivâyete göre de bu, rükûdan önceki sükûttur.

6. Fatiha'yı bitirince başka bir sûreye başlardı. Bazen zammı sûreyi uzatır, bazen de yolculuk gibi birtakım sebeplerle kısa tutardı. Genellikle orta yolu tercih ederdi.

7. Sabah namazında (60-100) âyet kadar okurdu. Bu namazı (Kaf), (Rûm), (Tekvir) sûreleriyle kıldırırdı. Bir keresinde (Zilzal) sûresini iki rekâtta okuyarak kıldırdı. Yolcu iken (Felak) ve (Nas) sûreleriyle kıldırdı. Bir defasında sabah namazında (Mu'minûn) sûresini okumaya başladı, birinci rekâtta Mûsâ ve Harun kıssasına gelince öksürük tuttu, hemen rükûa gitti.

8. Cuma günü sabah namazını (Secde) ve (İnsan) sûrelerini okuyarak kıldırırdı.

9. Öğle namazına gelince zaman zaman bu namazın kıraatini çok uzatırdı. İkindi namazında ise öğle namazının kıraatinin yarısı kadar veya öğle namazını kısa tuttuğu zamanki kadar okurdu.

10. Akşam namazını bazen (Tûr), bazen (Murselât) sûresiyle kıldırırdı.

11. Yatsı namazında (Tin) sûresini okurdu. Muaz'a (Şems), (A'la) ve (Leyl) sûreleri gibi sûreleri okumasını tavsiye etti. Namaz kıldırırken (Bakara) sûresinin okunmasını hoş karşılamazdı.

12. Bir sûreyi baştan sona okumak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti idi. Bazen bir sûreyi iki rekâtta okuduğu da olurdu. Bazen de sûrenin başını okurdu. Sûrenin sonlarını ve ortalarını okuduğu bilinmemektedir. Nafile namazlarda ise iki sûreyi bir rekâtta okurdu.

Bir tek sûreyi her iki rekâtta okuduğu ise çok nadirdir. Cuma ve bayram namazları dışında hiçbir namazda devamlı sûrette okumak üzere herhangi bir sûre tayin etmezdi.

13. Bir ay sabah namazından sonra kunut okumuş, sonra terk etmişti.[8] Gerektirici bir sebep olduğu zaman kunut okurdu. Sebep ortadan kalkınca kunut okumayı bırakırdı. Yalnızca musibet ve felâket zamanlarında kunut okumak onun sünneti idi. Ayrıca kunut okuması sabah namazına da özgü değildi.

8 Sabah namazında devamlı kunut yapılması gerektiğine dair görüş asılsızdır. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetinde kunut ancak bir ihtiyaç dolayısıyla yapılır. [Guraba]

B- Namaz Kılış Şekli:[9]

1. Her namazda birinci rekâtı ikincisinden daha uzun yapardı.

2. Kıraati bitirince yeniden nefes alacak kadar bir müddet susar, sonra ellerini kaldırır, tekbir alarak rükûya gider, ellerini dizleri üzerine sanki onları avuçluyormuş gibi koyar, ellerini yay gibi yapar ve yanlarından uzaklaştırır, sırtını dümdüz edip uzatır, mutedil bir vaziyet alırdı. Başını yukarı dikmez, aşağı indirmez, sırtının hizasında tutardı.

3. Rükûda iken bazen:

«سُبْحَانَ رَبِّـيَ الْعَظِيمِ»

"*Yüce Rabbimi tenzih ederim*" derdi. *(Müslim).*

Bazen:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْلِي»

"*Rabbimiz olan Allah'ım! Sana hamd ederek seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Allah'ım! Beni bağışla.*" derdi. *(Buhârî ve Müslim).*

Bazen de:

«سُبُّوحٌ، قُدُّوسٌ، رَبُّ الْـمَلاَئِكَةِ وَالرُّوحِ»

---

[9] Zâdu'l-Me'âd (1/208).

"*Allah çokça tesbih ve takdis edilendir, meleklerin ve Ruh'un Rabbidir.*" derdi. *(Buhârî ve Müslim).*

4. Rükûunun mutat miktarı on defa tesbih edecek kadardır. Secdenin miktarı da öyledir. Bazen rükû ve secdelerini kıyam kadar uzatırdı. Ancak bunu gece namazlarına mahsus olmak üzere sadece gece namazlarında yapardı. Peygamber'in genellikle yaptığı şey, namazı tam bir denge içinde kılmak ve rükünlerini birbirine uygun hale getirmekti.

5. Rükûdan:

«سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»

"*Allah kendisine hamd edeni işitti*" *(Buhârî ve Müslim)* diyerek başını kaldırırdı.

Rükûdan doğrulurken ellerini kaldırırdı. Rükûdan kalktığında ve secdeden başını kaldırdığında belini doğrulturdu. "*Bir kimsenin rükû ve secdede belini doğrultmadan kıldığı namaz, namaz olmaz*" buyururdu. *(Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).*

Rükûdan tam doğrulduğunda:

«رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ»

"*Rabbimiz! Hamd sanadır.*" derdi. Bazen bu zikri "vav" olmaksızın: «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» diye söyler, bazen de başına bir "*Allahumme*" ilave ederdi.

6. Bu rüknü rükû ve secdeler kadar uzatırdı. Bu esnada şu zikirleri okurdu:

« اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ مِلْ ءَ السَمَاوَاتِ وَمِلْ ءَ
الأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيءٍ
بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالمجدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ
عَبْدٌ، لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ
يَنْفَعُ ذَا الجَدِّ مِنْكَ الجَدُّ»

"Allah kendisine hamd edeni işitti. Ey Rabbimiz olan Allah'ım! Hamd sanadır. Gökler dolusu, yer dolusu ve sonra dilediğin şey dolusunca hamd sanadır. Ey övgü ve şeref sahibi! Bir kulun –ki hepimiz senin kulunuz-söylediği en doğru söz şudur: "Allah'ım! Senin verdiğine mani olacak yok. Senin vermediğini de verecek olan yok. İtibar sahiplerine senin yanında itibarları fayda vermez." (Müslim).

7. Sonra ellerini kaldırmadan tekbir alır ve secdeye kapanırdı. Önce dizlerini, sonra ellerini, sonra alnını ve burnunu yere kordu. Alnı ve burnu üzerine secde ederdi, sarığının kıvrımına secde etmezdi. Çoğunlukla yere secde ederdi. Suya, çamura, hurma yaprağından örülmüş küçük örtüye, yine hurma yap-

rağından örülmüş hasıra ve tabaklanmış post üzerine secde etmiştir.

8. Secdeye vardığı zaman alnını ve burnunu yere yerleştirir, koltuk altlarının beyazı görününceye kadar ellerini yanlarından uzaklaştırırdı.

9. Ellerini omuzları ve kulakları hizasına koyardı. Secdesinde düzgün bir şekilde durur, ayaklarının parmak uçlarını kıbleye doğru getirirdi. Avuçlarını ve parmaklarını yere yayar, parmaklarının aralarını açmaz ve onları yummazdı.

10. Secdede iken:

«سُبْحَانَ رَبِّـيَ الأَعْلَى»

"*Yüce Rabbimi her türlü noksanlıktan tenzih ederim*" derdi. *(Buhârî ve Müslim)*. Bazen de:

«سُبُّوحٌ، قُدُّوسٌ، رَبُّ الْـمَلاَئِكَةِ وَالرُّوحِ»

"*Allah çokça tesbih ve takdis edilendir, meleklerin ve Ruh'un Rabbidir.*" derdi. *(Müslim)*.

11. Sonra ellerini kaldırmaksızın tekbir alarak başını yerden kaldırır, yayılarak otururdu. Sol ayağını yayar, üzerine oturur, sağ ayağını dikerdi. Ellerini uyluklarının üzerine koyar, dirseğini uyluğunun, elinin ucunu ise dizinin üzerine getirirdi. Parmaklarından

ikisini (orta parmak ile baş parmak) yumarak halka yapar, sonra bir parmağını (işaret parmağını) kaldırır, onu hareket ettirerek dua ederdi.

Ve şöyle derdi:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي، وَ ارْحَمْنِي، وَ اجْبُرْنِي، وَ ارْفَعْنِي، وَ اهْدِنِي، وَ عَافِنِي وَ ارْزُقْنِي »

"*Rabbim! Beni bağışla, bana merhamet et. Bana yardım et, beni yücelt. Bana hidâyet et. Bana afiyet ve rızk ver.*" *(Ebu Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce).*

12. Bu rüknü secde miktarı kadar uzatmak onun âdeti idi.

13. Sonra uyluklarına dayanarak ayaklarının ön kısmı üzerinden ayağa kalkardı. Ayağa kalkınca hemen kıraate başlardı. Namazın başında sustuğu gibi burada susmazdı. Şu dört şey dışında ikinci rekâtı aynen birinci rekât gibi kılardı: Sükût, başlangıç duası, başlama tekbiri ve birinci rekâtı ikinciden uzun kılmak. Birinci rekâtı bazen sonradan gelenlerin ayak sesleri kesilinceye kadar uzatırdı.

14. Teşehhüt için oturduğunda sol elini sol uyluğu üzerine, sağ elini de sağ uyluğu üzerine kor, işaret parmağı ile işaret ederdi. Parmağını ne tamamen diker, ne tamamen hareketsiz bırakır, birazcık büker ve hareket

ettirirdi. Serçe parmağı ile yüzük parmağını toplar, orta ve başparmaklarıyla halka yapar ve dua etmek üzere işaret parmağını kaldırır, ona doğru bakardı.

15. Bu (ilk) oturuşta daima teşehhüt duasını okur ve ashabına da okumaları için öğretirdi:

«اَلتَّحِيَّاتُ لله، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ الله وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ الله الصَّالِحِينَ. أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

"Selamlar, dualar ve bütün güzel şeyler Allah'adır. Ey Nebi! Selam sana, Allah'ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın salih kullarına... Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir." (Buhârî ve Müslim).

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu ilk teşehhüdü sanki kızgın bir taşın üzerinde oturuyormuş gibi kısa tutardı. Sonra tekbir alıp uyluğuna dayanarak ayaklarının ön kısmı ve dizleri üzerinde üçüncü rekâta kalkardı. Burada da ellerini kaldırırdı. Sonra (üçüncü rekâtta kalkınca) sadece Fatiha sûresini okurdu. Bazen son iki rekâtta Fatiha'dan başka bir şey de okurdu.

16. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* son teşehhüde oturduğunda teverrük vaziyetinde otururdu.[10] Kalçasını yere salıverir, ayağını tek bir yandan çıkarırdı. *(Ebû Dâvûd).*

Sol ayağını uyluğu ile inciği altına kor, sağ ayağını diker, bazen de onu yere yayardı.

Sağ elini sağ uyluğu üzerine kor, üç parmağını yumar, şahadet parmağını dikerdi.

Namazında dua eder ve şöyle derdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْـمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْـمَحْيَا وَ الْـمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْـمأْثَمِ وَ الْـمَغْرَمِ»

"Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccal'ın fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım. Allah'ım! Günahtan ve borçtan sana sığınırım." *(Buhârî).*

Sonra sağına ve soluna *"esselamu aleykum ve rahmetullah"* diyerek selam verirdi.

---

[10] Namazda teverrük oturuşu: Sağ ayağını ayak parmakları kıbleye gelecek şekilde dikmesi ve sol ayağını sağ taraftan dışarı çıkararak sol kalçasını yere yapıştırmasıdır.

17. Namaz kılacak kimsenin bir ok yahut değnek ile de olsa önüne sütre dikmesini emrederdi. Yolculukta ve açık alanda bulunduğunda yere bir hançer diker, ona doğru namaz kılardı. Böylece bu hançer onun sütresi olurdu. Binitini enlemesine yatırıp ona doğru namaz kıldığı da olurdu. Biniti olan hayvan yatmazsa semeri alıp diker, onun arkasında namaz kılardı.

18. Duvara doğru namaz kılacağı zaman duvarla kendisi arasında bir koyun geçecek kadar mesafe bırakırdı. Duvarın uzağına durmazdı. Aksine sütreye yakın olmayı emrederdi.

C- Namazdaki Tavırları:[11]

1. Namazda sağa sola bakmazdı.

2. Namazda gözlerini kapamazdı.

3. Namazda başını öne eğerdi. Uzunca bir namaz kılmak niyetiyle namaza girip de bir çocuğun ağlamasını işitince anasına zahmet vermemek için namazı kısa keserdi. Torunu Umâme'yi omuzunda taşıyarak farz namaz kılardı. Ayağa kalktığında omuzuna alır, rükû ve secdeye vardığında yere kordu.

[11] Zâdu'l-Me'âd (1/241).

4. Namaz kılarken Hasan yahut Hüseyin gelir, sırtına binerdi. Bunun üzerine onları sırtından düşürmek istemediği için secdeyi uzatırdı.

5. O namazda iken Aişe kapıya gelir, kapıyı ona açmak için kapıya kadar yürür, sonra namaz kıldığı yere döner ve namazına kaldığı yerden devam ederdi.

6. Namazda kendisine verilen selama işaretle karşılık verirdi.

7. Namazda iken oflardı, ağlardı, bir ihtiyaç sebebiyle öksürdüğü olurdu.

8. Bazen yalınayak, bazen ayakkabılarıyla namaz kılardı. Yahudilere muhalefet için ayakkabı ile namaz kılmayı da emretmişti.

9. Bazen bir tek elbise ile, çoğunlukla da iki kat elbise içinde namaz kılardı.

D- Namazdan Sonra Yaptığı Şeyler:[12]

1. Selam verdiği zaman üç kere istiğfar eder, sonra şöyle derdi:

«اَللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ، وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ»

[12] Zâdu'l-Me'âd (1/285).

"Allah'ım! Selam sensin, yalnız sendendir selamet. Çok yüce ve bereket sahibisin ey celal ve ikram sahibi!" (Müslim). Kıbleye yönelik olarak yalnız bunları söyleyecek kadar bekler, hemen cemaate doğru yönelir, sağından ve solundan çıkıp giderdi.

2. Sabah namazını kıldığı zaman güneş doğuncaya kadar namaz kıldığı yerde otururdu.

3. Her farz namazın arkasından şu duayı okurdu:

«لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اَللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَمُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَيَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ»

"Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. O, her şeye gücü yetendir. Allah'ım! Verdiğine mani olabilecek, vermediğini de verebilecek kimse yoktur. İtibar sahibinin itibarı senin katında kendisine hiçbir fayda vermez." (Buhârî, Müslim).

«لاَحَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَ لَهُ الْفَضْلُ وَ لَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»

"Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır. O'ndan başka ilah yoktur. Biz sadece O'na ibadet ederiz. Nimet O'nun, fazilet O'nundur. Güzel övgüler O'nadır. Kâfirler hoşlanmasa da dini sadece O'na mahsus kılarız." (Müslim).

4. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetini, her namazın arkasında otuz üç kere *"Subhanallah"*, otuz üç kere *"Elhamdulillah"*, otuz üç kere *"Allahu ekber"* deyip yüze tamamlamak için şu duayı okumayı teşvik etti:

«لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْـحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

"La ilahe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şeyin kadir." (Buhârî ve Müslim).

E- Nafileler ve Gece Namazındaki Sünneti:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* genellikle sünnetleri, bir sebebe bağlı olmayan nafileleri ve özellikle de akşamın sünnetini evinde kılardı.

2. Yolculuk dışında, ikamet halinde iken şu on rekât namazı devamlı kılardı: Öğle namazından önce iki rekât, öğle namazından sonra iki rekât, akşam namazından sonra iki rekât, yatsı namazından sonra evinde iki rekât ve sabah namazından önce iki rekât.

3. Sabah namazının sünnetini kılmaya bütün nafile namazlardan daha çok özen gösterir ve devam ederdi. Ne ikamet halinde, ne de yolculuk halinde sabah namazının sünnetini ve vitri hiç terk etmezdi. Yolculukta bu iki namazdan başka ratibe sünnet kıldığı nakledilmemiştir.

4. Sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzerine yatardı.

5. Zaman zaman öğleden önce dört rekât kılardı. Öğleden sonraki iki rekât sünneti kılamadığı zaman ikindiden sonra kaza ederdi.

6. Gece namazını çoğunlukla ayakta kılardı. Bazen oturarak kılardı. Bazen de kıraati oturduğu yerde yapar, kıraatinden az bir bölüm kaldığında ayağa kalkar, ayakta o bölümü tamamlar ve rükûa varırdı.

7. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* (gece namazını kılarken) her iki rekâtta bir selam vererek sekiz rekât namaz kılar, sonra peşi peşine bir çırpıda beş rekât vitir kılar, bunun da sadece son rekâtında teşehhüde otururdu.

Veya (gece namazını) dokuz rekât olarak kılar, bunların sekizini hiçbirinde oturmadan peşi peşine kılar, sekizincide oturur, sonra selam vermeden dokuzuncu rekâtı kılmak için ayağa kalkar, dokuzuncu rekâtı kıl-

dıktan sonra oturur, teşehhüdü okur ve selam verirdi. Selam verdikten sonra iki rekât daha kılardı.

Veya az önce anlatılan dokuz rekât gibi yedi rekât namaz kılar; sonra iki rekât daha oturarak namaz kılardı.

8. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gecenin başında da, ortasında da, sonunda da vitir kıldı. "*Gece kıldığınız en son namaz vitir olsun*" buyururdu. *(Buhârî ve Müslim).*

9. Vitirden sonra iki rekât namaz kılardı. Bu iki rekâtı bazen oturarak kılardı, bazen de kıraati oturarak yapar, rükû edeceği zaman ayağa kalkıp rükû ederdi.

10. Uyku bastırırsa veya sancı tutarsa gece kılamadığının yerine gündüz on iki rekât namaz kılardı.

11. Tam bir gece boyunca sabaha kadar bir âyeti tekrar tekrar okuyarak geceyi ihya etti.

12. Gece namazında Kur'ân'ı bazen sessiz okur, bazen sesli okurdu; kıyamı bazen uzatır, bazen kısa tutardı.

13. Vitirde "A'la", "Kâfirun" ve "İhlâs" sûrelerini okur, selam verince üç defa "Subhane'l-Meliku'l-Kuddûs" der, üçüncüsünde sesini yükseltir ve uzatırdı. *(Ebu Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce).*

Üçüncü Konu

Cuma Konusundaki Sünneti[13]

1. Cuma gününe saygı göstermek, önem vermek ve başka günlerde yapmadığı bazı şeyleri Cuma günü yapmak onun sünnetlerindendi. Cuma günü yapılan şeylerden bazıları şunlardır: Cuma günü gusletmek, en güzel elbiseleri giymek, hutbe okunurken susmak -ki bu vaciptir- ve Peygamber'e çokça salâvat getirmek.

2. İnsanlar toplandığı zaman evinden çıkar; onlara selam verir, sonra minbere çıkar, yüzünü insanlara döner, minber üzerinde onlara selam verir, sonra otururdu. O oturunca Bilâl ezana başlar, ezan bitince ayağa kalkar, hutbe ile ezan arasında fasıla vermezdi. Minber yaptırmadan önce hutbe esnasında bir yaya veya asaya dayanırdı.

3. Hutbeyi ayakta okurdu. Sonra az bir miktar oturur, sonra tekrar kalkar ve ikinci hutbeyi okurdu.

4. Kendine yakın oturulmasını ve susulmasını emrederdi. Arkadaşına sus diyen bir adamın boş ko-

---

13 Zâdu'l-Me'âd (1/353).

nuşmuş olacağını, boş konuşanın ise cumasının olmayacağını haber verdi.

5. Hutbe okuduğu zaman gözleri kızarır, sesini yükseltir, sanki düşman ordusuna karşı uyaran birisi gibi öfkesi şiddetlenirdi.

6. Hutbesine "emma ba'du" diyerek başlar, hutbeyi kısa keser, namazı uzatırdı.

7. Hutbesinde ashabına İslam'ın kaidelerini ve hükümlerini öğretir, emirleri ve yasakları bildirirdi.

8. O esnada ortaya çıkan bir ihtiyaçtan dolayı yahut ashabından birinin soru sorması üzerine hutbeyi keser, ona cevap verir, sonra kaldığı yerden hutbesine devam eder ve tamamlardı. Bazen bir ihtiyaçtan dolayı minberden iner, sonra geri dönerek hutbesini tamamlardı. Duruma göre hutbesinde ashabına emirler verirdi. Aralarında sıkıntılı veya ihtiyaç sahibi birini görünce onlara o kişiye sadaka vermelerini emreder ve buna teşvikte bulunurdu.

9. Hutbe esnasında Allah'ı anarken işaret parmağı ile işaret ederdi. Kuraklık olup yağmur yağmadığı zaman hutbesi esnasında yağmur duası yapardı.

10. Cuma namazını kıldığı zaman evine girer, iki rekât sünnetini evinde kılar, sünnet kılacaklara Cumadan sonra dört rekât kılmalarını emrederdi.

Dördüncü Konu

Bayramlardaki Sünneti[14]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bayram namazlarını musallâda[15] kılardı. Bayram namazına çıkarken en güzel elbiselerini giyerdi.

2. Ramazan bayramına çıkmadan önce sayısı tek olmak üzere, birkaç tane hurma yerdi. Kurban bayramında ise musalladan dönmeden hiçbir şey yemezdi. Kurbanın etinden yerdi. Ramazan bayramında bayram namazını geciktirir, kurban bayramında ise namazda acele ederdi.

3. Evden yaya olarak çıkar, önünden küçük bir mızrak götürülür, musallaya varınca bu mızrağa doğru namaz kıldırması için Peygamberimizin önüne dikilirdi.

---

14 Zâdu'l-Me'âd (1/425).

15 Musalla: Namaz kılınan yer anlamındadır. Burada bayram namazı kılmak üzere çıkılan açık arazi kastedilmektedir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* asla mescidde bayram namazı kılmamış, sahabesi ile birlikte açık ve düz bir arazide toplanarak açık havada namaz kılmışlardır. [Guraba]

4. Musallaya varınca ezansız, kametsiz ve “es-Salâtu câmiatun”= “Haydin cemaatle namaza!” dedirtmeden doğrudan doğruya namaza başlardı. O ve ashabı musallaya vardıkları zaman bayram namazından önce ve sonra başka hiçbir namaz kılmazlardı.

5. Bayram namazını hutbeden önce kıldırırdı. Bayram namazını iki rekât olarak kılardı. Birinci rekâtta başlangıç tekbiriyle birlikte arka arkaya yedi tekbir alır, her iki tekbir arasında çok az bir müddet susardı. Tekbirler arasında belli bir zikir söylediği nakledilmemiştir. Tekbirleri tamamladığı zaman kıraate başlardı. Kıraati bitirince tekbir alır ve rükûya varırdı. Sonra tekbir alıp ikinci rekâta kalkınca peşi peşine beş tekbir alır, sonra kıraate başlardı. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bayram namazını tamamladığında, cemaat kendi saflarında otururken onlara karşı dönüp hitap eder, vaaz eder, emredeceği şeyleri emreder, yasaklayacağı şeyleri yasaklardı. Birinci rekâtta “Kaf”, ikinci rekâtta “Kamer” sûrelerinin tamamını okurdu. Bazen de “A’la” ve “Ğaşiye” sûrelerini okurdu.

6. Hutbeyi yerden okurdu. Orada bir minber yoktu.

7. Bayram namazına katılan kimseleri, hutbeyi dinlemek için, oturmakla gitmek arasında serbest bı-

rakmıştır. Bayram cuma gününe denk geldiği zaman bayram namazı ile yetinebileceklerini, isterlerse Cuma namazına gelmeyebileceklerini bildirmiştir.

8. Bayram günü bayram namazına farklı yollardan gider gelirdi.

Beşinci Konu

Küsuf Namazı Konusundaki Sünneti[16]

1. Güneş tutulunca Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ridasını sürüyerek korku ve endişe içinde süratle mescide doğru gitti. Öne geçip iki rekât namaz kıldı. İlk rekâtta açıktan Fatiha ve uzunca bir sûre okudu. Sonra rükûya vardı ve uzunca bir rükû yaptı. Sonra başını rükûdan kaldırdı ve kıyamı uzattı; bu ikinci kıyam önceki kıyamdan daha az sürdü. Başını rükûdan kaldırdığında

«سَمِعَ اللهُ لِـمَنْ حَـمِدَه رَبَّنَا وَلَكَ الْـحَمْدُ»

deyip kıraate başladı. Sonra tekrar rükûa vardı ve uzunca bir rükû yaptı; fakat bu rükû öncekinden kısa oldu. Sonra rükûdan başını kaldırdı. Ardından secdeye gidip uzunca bir secde yaptı. Sonra birinci rekâtı kıldığı gibi ikinci rekâtı kıldı. Her iki rekâtta da ikişer rükû ve ikişer secde yaptı. Sonra namazdan çıktı ve insanlara etkileyici bir hutbe okudu.

---

16 Zâdu'l-Me'âd (1/433).

2. Güneş tutulduğunda Allah'ı zikretmeyi, namaz kılmayı, dua ve istiğfar etmeyi, sadaka vermeyi ve köle azat etmeyi emretti.

Altıncı Konu

Yağmur Duasındaki Sünneti[17]

1. Peygamber (Cuma günü) minberde hutbe okuduğu esnada yağmur duası da yapardı. Cumanın dışında da yağmur duası yapardı. Mescitte otururken ellerini kaldırır ve yağmur duasında bulunurdu.

2. Yağmur duası yaparken söylediği dualardan ezberlenip de bize ulaşanlarından bir kısmı şunlardır:

«اَللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ وانْشُر رَحْمَتَكَ وَأَحْيِ بَلَدَكَ الْمَيِّتَ»

"Allah'ım! Kullarını, dilsiz hayvanlarını sula; rahmetini yay, ölmüş ülkeni dirilt." *(Ebû Dâvûd).*

«اَللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثً مُغِيثًا، مَرِيئًا، مَرِيعًا، نَافعًا غَيْرَ ضَارٍ، عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ»

"Allah'ım! Bize cankurtaran, bereketli, hoş, faydalı, zarar vermez, acil, gecikmez bir yağmur ver." *(Ebû Dâvûd).*

---

17 Zâdu'l-Me'âd (1/439).

3. Bulut ve rüzgârı görünce yüzünden belli olur, bir ileri, bir geri giderdi. Yağmur yağınca da rahatlar ve sakinleşirdi.

4. Yağmur yağdığını gördüğü zaman:

«اَللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا»

"Allah'ım, bize faydalı yağmur ver." derdi. *(Buhârî ve Müslim).* Yağmur yağarken elbisesini açar ve yağmurun bedenini ıslatmasını sağlardı. Bunun sebebi sorulduğunda şöyle cevap vermişti: *"Çünkü bunun Rabbi ile sözleşmesi yenidir." (Müslim).*

5. Yağmur çok yağınca ondan havanın açılması için dua etmesini istediler. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* de havanın açılması için şöyle dua etti:

«اَللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَ لاَ عَلَيْنَا، اَللَّهُمَّ عَلَى الظِّرَابِ، والآكَامِ، والجِبَالِ، وبُطُونِ الأَوْدِيَةِ، وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ»

"Allah'ım! Etrafımıza yağdır, üzerimize değil! Allah'ım! Tepelere, dağlara, bayırlara, vadi içlerine ve otlaklara yağdır." (Buhârî ve Müslim).

Yedinci Konu

Korku Namazı Konusundaki Sünneti[18]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* korku namazı kılarken, şâyet düşman kendisi ile kıblesi arasında ise, bütün Müslümanları arkasına saf saf dizer, kendisi tekbir alınca arkasındakilerin hepsi de tekbir alırdı. Sonra hep birlikte rükûa varırlar, hep birlikte rükûdan kalkarlardı. Sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ve özellikle hemen arkasındaki saf secdeye kapanır, diğer saf düşmana karşı ayakta kalırdı. Bu şekilde birinci rekâtı bitirip ikincisine kalkınca arkadaki saf iki secde yapar, sonra ayağa kalkar, birinci saffın yerine ilerler, birinci saf ise gerileyerek onların yerine geçerdi. Böylece her iki grup da birinci safta bulunma faziletini elde etmiş olur ve tıpkı ilk rekâtın secdesini birinci saffın Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ile yapması gibi burada da ikinci saf ikinci rekâtın secdesine yetişip onunla birlikte yapmış olur. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* teşehhüdde oturunca arka saf iki secde yapar,

---

18 Zâdu'l-Me'âd (1/510).

teşehhüdde ona katılır, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ile beraber hep birlikte selam verirlerdi.

2. Düşman kıble yönünde değilse, bu durumda:

a- Kimi zaman cemaati, bir grup düşman karşısında duracak ve bir grup da kendisi ile birlikte namaz kılacak şekilde iki gruba ayırırdı. Gruplardan biri onunla birlikte bir rekât namaz kılar; sonra o grup namaz içinde diğer grubun yerine geçer; diğer grup gelir, beriki grubun yerine geçer, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'le birlikte ikinci rekâtı kılar; sonra selam verirdi. Her iki grup imamın selamından sonra birer rekât kaza kılardı.

b- Kimi zaman iki gruptan birine bir rekât kıldırır; sonra ikinci rekâta kalkar ve kendisi dururken namaz kıldırdığı grup bir rekât kılar ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* rükû etmeden önce o grup selam verirdi. Öteki grup gelir; onunla birlikte ikinci rekâtı kılar; Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* teşehhüde oturunca ayağa kalkarlar; Allah Rasûlü onları teşehhütte beklerken bir rekât kılarlar ve teşehhüdü okumalarının ardından Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara selam verdirirdi.

c- Kimi zaman iki gruptan birine iki rekât kıldırır, onlara selam verdirirdi. Sonra öteki grup gelir, onlara

da iki rekât kıldırır ve selam verdirirdi.

ç- Kimi zaman ise iki gruptan birine bir rekât kıldırır; o grup gider, hiçbir kaza kılmazdı. Diğeri gelir, onlara da bir rekât kıldırır ve bu grup da hiçbir kaza kılmazdı. Böylece kendisi iki, cemaat ise birer rekât namaz kılmış olurlardı.

Sekizinci Konu

Cenaze Konusundaki Sünneti[19]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in cenazeler konusunda çok mükemmel bir sünneti vardı ve diğer milletlerinkinden tamamen farklı idi. Onun bu konudaki sünneti hem ölünün, hem de onun ailesinin ve akrabalarının yararına olan şeyleri içerir. Birinci safhada kişiyi hastalığında ziyaret eder, ahireti hatırlatır, ona vasiyetini yapmasını, tevbe etmesini söyler; son sözünün kelime-i şahadet olması için yanında bulunanlara bu kelimeleri telkin etmelerini emrederdi.

2. Allah'ın hüküm ve takdirinden en fazla hoşnutluk duyan ve O'na en çok hamd eden kişi idi. Bununla beraber, kalbi Allah'a karşı hoşnutluk ve şükran hisleriyle dolu, dili Allah'ın zikri ve hamdi ile meşgul olduğu halde oğlu İbrahim öldüğü gün çocuğuna olan şefkat, merhamet ve acıma hisleriyle ağlamıştı. Şöyle derdi: *"Gözden yaş boşanır, kalp hüzünlenir, ama biz Rabbi hoşnut etmeyecek bir söz söylemeyiz."* *(Buhârî ve Müslim).*

---

[19] Zâdu'l-Me'âd (1/479).

3. Yanakları tokatlamayı ve bağırıp çağırarak ağlamayı yasakladı.

4. Ölünün Allah'ın huzuruna çıkacak şekilde hazırlanması, temizlenip yıkanması ve beyaz bir elbise ile kefenlenmesi acele ettiği işlerdendi.

5. Ölünün yüzünü ve bedenini örter, gözlerini kapatırdı.

6. Ölüyü öptüğü olmuştur.

7. Yıkayıcının lüzumuna göre ölüyü üç veya beş veya daha fazla yıkamasını; son yıkayışta ise kâfur denilen bir koku kullanılmasını emrederdi.

8. Savaş meydanında ölen şehitleri yıkatmazdı. Onların deri ve demir eşyalarını çıkarır, kendi elbiseleri içinde defneder ve cenaze namazlarını kılmazdı.

9. İhramlı biri öldüğü zaman su ve sedir yaprağı ile yıkanmasını ve ihram elbisesi ile kefenlenmesini emretmiş, güzel koku sürülmesini ve başının örtülmesini yasaklamıştı.

10. Ölünün yakınına ona güzel bir kefen almasını, beyaz bir kefen kullanılmasını emreder, aşırılık ve israfı yasaklardı.

11. Şâyet kefen bütün bedeni örtmeye yetmeyecek kadar kısa olursa başını örter, ayaklarının üzerine yeşil ot kordu.

A- Cenaze Namazı Konusundaki Sünneti:[20]

1. Cenaze namazını mescidin dışında kılardı. Bazen mescidin içinde kıldığı da olurdu. Fakat bu devamlı yaptığı bir iş değildi.

2. Önüne bir cenaze getirildiği zaman *"Borcu var mı?"* diye sorardı. Ölenin geride bıraktığı borcu varsa cenaze namazını kılmazdı ama arkadaşlarına kılmalarını emrederdi. Allah fetihler nasip edince (ganimet gelince) borçlunun da namazını kılar, onun borcunu kendi üzerine alır, ölünün malını da varislerine bırakırdı.

3. Cenaze namazını kılmaya başlayınca tekbir alır, Allah'a hamd edip övgüde bulunur ve dua ederdi. Cenaze namazında dört tekbir alırdı. Beş tekbir aldığı da oldu.

4. Cenaze namazında sadece ölü için dua edilmesini emrederdi. Ondan nakledilen cenaze dualarından bazıları şunlardır:

«اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا، اَللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ

---

[20] Zâdu'l-Me'âd (1/485)

عَلَىَ الإِسْلاَمِ، وَمَن تَوفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الإيمـَانِ، اَللَّهُـمَّ لاَ تَـحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلاَ تَفْتِنَّا بَعْدَهُ»

"Allah'ım! Dirimizi, ölümüzü, büyüğümüzü, küçüğümüzü, erkeğimizi, kadınımızı, burada hazır olanları, olmayanları bağışla. Allah'ım! Bizden yaşattıklarını İslam üzere yaşat. Bizden eceli gelenleri de iman üzere öldür. Allah'ım! Onun mükâfatından bizleri de mahrum etme, ondan sonra da bizi fitneye düşürme!" (Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).

Bu konuda şu dua da ondan nakledilmiştir:

"Allah'ım! Onu bağışla, ona merhamet et. Azaptan onu muaf tut. Onu affet. Vardığı yerde ona ikramda bulun. Girdiği yerde ona genişlik ver. Onu su, kar ve dolu ile yıka. Beyaz elbisenin kirden temizlenişi gibi onu günahlarından temizle. Ona dünyadaki yerinden daha hayırlı bir yer, ailesinden daha hayırlı bir aile, eşinden daha hayırlı bir eş nasip eyle. Onu cennete dâhil eyle. Onu kabir azabından ve cehennem azabından koru." (Müslim).

5. Cenaze namazı esnasında ölü erkekse başı hizasında, kadın ise ortası hizasında dururdu.

6. Çocuğun cenaze namazını kılar, intihar edenin ve ganimetten çalanın namazını kılmazdı.

7. Cüheyne kabilesinden recm cezasına çarptırdığı bir kadının cenaze namazını kılmıştı.

8. Gıyabında Necaşi'nin cenaze namazını kılmıştı. Uzakta bulunan her cenazenin gıyabî cenaze namazını kılmak âdeti değildi.

9. Cenaze namazına yetişemediği kişinin cenaze namazını kabri başında kılardı.

B- Cenazeyi Takibi, Defni ve Sonrasındaki İşlerle İlgili Sünneti:[21]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir ölünün cenaze namazını kıldırdığı zaman önünde yürüyerek kabre kadar takip ederdi. Cenazeyi takip eden kişi şâyet binitli ise gerisinden, yaya ise cenazeye yakın olarak ya arkasından veya önünden veya sağından ya da solundan takip etmesini sünnet kılmıştır. Cenazeyi süratle götürmelerini emretmiştir.

2. Yanından cenaze geçtiği zaman ayağa kalkılmasını emretti. Oturup ayağa kalkmadığı da sahih yolla rivâyet edilmiştir.

3. Güneş doğarken, batarken ve tam tepede iken cenaze defnetmezdi.

---

[21] Zâdu'l-Me'âd (1/498–502).

4. Kabrin kıble tarafına bir yarık (lahit) oyardı, kabri derinleştirirdi, başın ve ayaklarını konacağı yeri genişletirdi.

5. Ölü defnedildiği zaman baş tarafından üç defa elleriyle toprak atardı.

6. Ölünün defin işi bittikten sonra ashabıyla birlikte ayağa kalkar ve kabir suallerine şaşırmadan cevap verebilmesi için dua eder, ashabına da bunu emrederdi. *(Ebu Dâvûd).*

7. Kabrin başında oturup Kur'an okumaz ve ölüye telkinde bulunmazdı.

6. Ölüm ilanını terk etmek onun sünneti idi. Hatta bunu men ederdi.

C- Kabirler ve Taziye Konusundaki Sünneti:[22]

1. Kabirleri yüksek yapmak, yapımında tuğla ve kerpiç kullanmak ve üzerlerine kubbe yapmak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti değildi.

2. Ali'yi Yemen'e, hiçbir put bırakmadan hepsini yok etmek ve yüksek olan her kabri yer seviyesine in-

[22] Zâdu'l-Me'âd (1/504).

dirip düzeltmek için göndermişti. Şu halde yüksek olan bütün kabirlerin düzeltilmesi Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetidir.

3. Kabirlerin kireçle boyanmasını, üzerlerine bina yapılmasını ve yazı yazılmasını kesinlikle yasaklamıştır.

4. Kabrini belli etmek istediği kimsenin kabrine sadece alâmet olarak bir taş dikerdi.

5. Kabirlerin mescit edinilmesini, üzerlerinde kandil yakılmasını yasaklamış ve bunları yapanları lanetlemiştir.

6. Kabirlere doğru namaz kılınmasını ve kendi kabrinin bayram yeri haline getirilmesini yasaklamıştır.

7. Kabirlere karşı saygısızca davranmamak, onları çiğnememek, üzerlerine oturmamak, onlara dayanmamak onun sünneti idi.

8. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabının kabirlerini, onlara dua etmek ve onlar için bağışlanma dilemek maksadıyla ziyaret ederdi. Ziyaretçinin şöyle demesini sünnet haline getirdi: *"Ey bu diyarda yatan iman ehli Müslümanlar! Allah'ın selamı üzerinize olsun. Biz de inşaallah sizin aranıza katılacağız. Allah'tan hem bizim, hem sizin için afiyet dileriz." (Müslim).*

9. Ölünün ailesine başsağlığı dilemek onun sün-

neti idi. Taziye için toplanmak, kabri başında veya başka bir yerde ölü için Kur'an okumak onun sünneti değildir.

10. Ölünün ailesini, gelen insanlara yemek yedirmek zahmetine sokmak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti değildir. Hatta diğer insanların onlar için yemek yapmalarını emretmiştir.

Dokuzuncu Konu

Zekâtlar ve Sadakalar Konusundaki Sünneti[23]

A- Zekât Konusundaki Sünneti:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* zekâtın vakti, miktarı, nisabı, kimlere farz olduğu ve nerelere sarf edileceği konularında en mükemmel düzenlemeyi getirmiştir. Zekâtta hem mal sahiplerinin, hem de yoksulların menfaatlerini gözetmiştir. Zenginlerin mallarında adaletsizliğe yol açmadan fakirlere yetecek kadarını farz kılmıştır.

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir insanın zekâta müstahak olduğunu bilirse ona zekât verirdi. Şâyet zekâta müstahak biri kendisinden ister, fakat kendisi o kimsenin durumunu bilmezse, ona zenginin ve çalışıp kazanabilecek güçte olanın zekâtta nasibi olmadığını bildirdikten sonra zekât verirdi.

3. Zekâtı, malın bulunduğu beldedeki hak sahiplerine paylaştırırdı. Eğer mal o beldeden artarsa kendisine getirilir ve onu dağıtırdı.

---

23 Zâdu'l-Me'âd (2/5).

4. Zekât memurlarını sadece sürüler, ekinler ve meyveler gibi açıktan görünen malların sahiplerine gönderirdi.

5. Hurma sahiplerine, ağaçlarındaki hurmaları, üzüm sahiplerine üzümlerini tahmin edecek, böylece onların ne kadar zekât vereceğini hesap edecek bir tahminci gönderirdi.

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* atlardan, kölelerden, katırlardan, merkeplerden; ölçülemeyen ve muhafaza edilip saklanamayan sebzelerden ve meyvelerden zekât almazdı. Kurumuş-kurumamış ayırt etmeksizin üzüm ve hurmanın zekâtını alırdı.

7. Zekâtta malın en iyilerini değil, vasat kalitelisini alırdı. Zekât veren kimseye, verdiği zekâtı satın almayı yasaklamıştı. Fakir kimsenin kendisine verilen zekâttan zengine hediye etmesi halinde o zenginin zekâttan yemesini mubah sayardı.

8. Zaman zaman zekât mallarından Müslümanların yararına borç alıp kullanırdı. Bazen de zekât verecek kimselerin zekâtlarını vakti gelmeden önce alırdı.

9. Bir adam ona zekât getirdiği zaman Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ona dua eder ve şöyle derdi: *"Allah'ım! Bu adama bolluk ver, develerini bereketlendir."* (Nesâî).

Bazen de şöyle derdi: *"Allah'ım! Bu şahsa rahmet ve mağfiret et."* *(Buhârî ve Müslim).*

B- Fıtır Sadakası Konusundaki Sünneti:[24]

1- Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* fıtır sadakasını hurmadan bir sa' veya arpadan bir sa' veya süzme peynirden bir sa' veya kuru üzümden bir sa' olarak farz kıldı.[25]

2. Fıtır sadakasını bayram namazından önce verirdi. Şöyle buyururdu: *"Kim bu fıtır sadakasını namazdan önce verirse, makbul bir zekât yerine geçer. Kim namazdan sonra verirse bu da herhangi bir sadaka yerine geçer."* *(Ebu Dâvûd).*

3. Bu sadakayı sadece yoksullara verirdi. Diğer sekiz sınıfa taksim etmezdi.

---

24 Zâdu'l-Me'âd (2/18).

25 Fıtır sadakası hurma, arpa, süzme peynir ve kuru üzümden verilebildiği gibi, bunların dışında o memleket halkının kullandığı diğer temel gıda maddelerinden de verilebilir. Fıtır sadakası büyük-küçük, kadın-erkek, hür-köle, bütün Müslümanlara 1 sa'= 3 kg olarak farzdır. Anne karnındaki çocuğa gerekip gerekmediğinde ise ihtilaf edilmiştir. Fıtır sadakasının kıymetinin hesaplanarak para olarak ödenmesine gelince, bu caiz değildir. Kişi fıtır sadakasını ancak memleketinde tüketilen temel gıda maddelerinden 3 kg olarak verir. [Guraba]

C- Nafile Sadakalar Konusundaki Sünneti:[26]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* insanlar içinde sahip olduğu mallardan en çok sadaka veren kimse idi. Allah için verdiği şeylerde aza çoğa bakmazdı.

2. Onun yanında herhangi bir kimse bir şey istese, az olsun çok olsun mutlaka o şeyi verirdi.

3. Bir şeyi verirken duyduğu sevinç ve mutluluk, alan kişinin aldığı şeyden dolayı duyduğu mutluluk ve sevinçten daha büyük olurdu.

4. Karşısına bir muhtaç çıksa onu kendisine tercih eder, bazen yedirmek, bazen giydirmek sûretiyle ikramda bulunurdu.

5. Onunla beraber bulunan kişi kendisini hayır yapmaktan alıkoyamazdı.

6. Vermesi ve bağışlaması türlü türlü idi. Bazen hibe ederdi, bazen tasadduk ederdi, bazen hediye ederdi. Bazen de bir şeyi satın alır, sonra onu bedeli ile birlikte satıcısına geri verirdi. Bir şeyi borç olarak alır, sonra ondan daha fazlasını verirdi. Hediyeyi kabul eder, karşılığını fazlasıyla verirdi.

---

[26] Zâdu'l-Me'âd (2/21).

Onuncu Konu

Oruç Konusundaki Sünneti

A- Ramazan Orucu Konusundaki Sünneti:[27]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ancak, ya hilalin kesin bir sûrette görünmesiyle ya da bir tek şahidin tanıklığıyla oruca başlardı. Şâyet hilali görmez ve hiç kimse de hilali gördüğüne şahitlik etmezse, Şaban ayını otuza tamamlardı.

2. Otuzuncu gece görüş alanını bulut kapatır da hilali göremezse Şaban ayını otuza tamamlardı. Hava bulutlu olduğu gün oruç tutmaz, oruç tutulmasını da emretmezdi.

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ancak iki kişinin şahitliğiyle oruçtan çıkar ve bayram yapardı.

4. Ramazan'ın otuzuncu günü bayram namazının kılınma vakti çıktıktan sonra iki şahit dün akşam Şevval hilalini gördüklerine dair tanıklık ederlerse, Peygamber

---

27 Zâdu'l-Me'âd (2/30).

sallallahu aleyhi ve sellem orucu bozar ve insanlara da orucu bozmalarını emreder, ertesi gün bayram namazını aynı vaktinde kıldırırdı.

5. İftarda acele eder ve acele davranılmasını teşvik ederdi. Sahur yemeği yer, sahur yemeği yenilmesini teşvik ederdi. Sahuru geciktirir ve geciktirilmesini teşvik ederdi.

6. Akşam namazını kılmadan önce iftar ederdi. Bulursa birkaç yaş hurma ile, bulamazsa kuru hurma ile, onu da bulamazsa birkaç yudum su ile iftar ederdi.

7. Orucunu açtığı zaman şöyle derdi: *"Susuzluk gitti, damarlar ıslandı ve inşaallah ecir sabit oldu." (Ebû Dâvûd).*

8. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* her türlü ibadeti Ramazan ayında çokça yapardı. Cebrail, Ramazan'da onunla karşılıklı Kur'an okurdu.

9. Bu ayda bol bol sadaka verir, iyilik yapar, Kur'an okur, namaz kılar, zikreder ve itikâfta bulunurdu.

10. Ramazan'a mahsus olmak üzere diğer aylarda yapmadığı ibadetleri yapardı. Hatta bazen bu ayda visal orucu bile tutardı. Ashabını visal orucu tutmaktan men ederdi, onların sadece sahur vaktine kadar oruca devam etmelerine izin verirdi.

B- Oruç Esnasında Yasak ve Mubah Olan Şeyler Hakkındaki Sünneti:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* oruçlunun cinsel ilişkiyi çağrıştıran çirkin sözler söylemesini, şamata etmesini, sövmesini ve kendisine sövüldüğü zaman karşılık vermesini yasaklamış; söven kişiye: *"Ben oruçluyum"* diye cevap verilmesini emretmiştir.

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Ramazan'da yolculuğa çıktı ve yolculuğu esnasında oruç tuttuğu da oldu, tutmadığı da oldu. Sahabelerini de bu ikisi arasında serbest bıraktı.

3. Düşmanlarına yaklaştıklarında sahabelerine oruçlarını bozmalarını emrederdi.

4. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yolculukta oruçlunun orucunu bozabileceği mesafe için bir sınır koymadı.

5. Sahabeler yolculuğa çıktıklarında evleri geçmeyi dikkate almaksızın oruçlarını bozuyorlar ve bunun Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti olduğunu haber veriyorlardı.

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hanımlarıyla cinsel ilişkide bulunduktan sonra cünüp bir halde sabah namaz, vaktine kadar durduğu da olurdu. Sa-

hurdan sonra/sabah namazı vakti girince gusleder ve oruç tutardı.

7. Ramazan ayında oruçlu iken bazı hanımlarını öperdi.

8. Oruçlu iken misvak kullanır, ağzına burnuna su alır ve oruçlu iken başına su dökerdi.

9. Unutarak yiyen veya içen kimseden kazayı düşürürdü.

10. Hasta ve yolcunun orucunu bozup sonra kaza etmesine izin verdi. Kendilerine bir zarar gelmesinden korkan hamile ve emzikli kadınlara da aynı izni verdi.

C- Nafile Oruçlar Konusundaki Sünneti:

1. Onun bu konuda çok mükemmel bir sünneti vardı ve bu sünnet hem maksada çok uygundu, hem de nefislere kolay gelen bir sünnetti. Bazen o kadar çok oruç tutardı ki, galiba hiç iftar etmeyecek denilirdi. Bazen de galiba hiç oruç tutmuyor denilecek kadar az oruç tutardı. Ramazan'dan başka hiçbir ayın tamamını oruçlu geçirmezdi. Hiçbir ayda da Şaban ayında tuttuğundan daha fazla oruç tutmadı. Hiçbir ayı da oruçsuz geçirmedi.

2. Sadece Cuma günü oruç tutmayı mekruh sayar-

dı. Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutmaya dikkat ederdi.

3. İster yolcu, ister mukim olsun dolunay günleri oruç tutar ve her hicri ayın 13. 14. ve 15. günleri olan bu dolunay günleri oruç tutmayı teşvik ederdi.

4. Yine her hicrî ayın başlangıç günlerinde üç gün oruç tutardı.

5. Şevval ayında altı gün oruç tutma hakkında şöyle derdi: *"Ramazanla beraber altı günlük Şevval orucu, bütün bir yılı oruçlu geçirmeye denktir." (Müslim).* Aşure gününün orucunu diğer günlerin orucuna tercih ederdi. Bu orucun geçmiş bir senenin günahlarına kefaret olacağını haber verdi.

6. Arefe günü orucu hakkında şöyle dedi: *"Arefe günü orucu, geçen yılın ve kalan yılın günahlarına kefarettir."* Arefe günü Arafat'ta oruç tutmamak da onun sünnetlerindendi.

7. Bütün seneyi oruçlu geçirmek onun sünnetinden değildi. Aksine bunun hakkında şöyle demiştir: *"Bütün senenin tamamını oruçlu geçiren, ne oruç tutmuş sayılır ne de iftar etmiş sayılır." (Nesâî)*

8. Bazen nafile oruca niyet eder, sonra onu bozardı. Ailesinin yanına girince : *"Yanınızda yiyecek bir*

şey var mı?" diye sorar, onlar "Hayır" derlerse: *"O halde ben de orucum"* derdi. *(Müslim).*

9- Şöyle buyururdu: *"Biriniz oruçlu iken bir yemeğe davet edildiği zaman: Ben oruçluyum, desin." (Müslim).*

D- İ'tikâf Konusundaki Sünneti:[28]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Allah Teâlâ kendisini vefat ettirinceye kadar Ramazan'ın son on gününde i'tikâfa girdi. İ'tikâfı bir defa terk etti, onu da Şevval'de kaza etti.

2. Kadir gecesini araştırdığından, bir defasında Ramazan'ın ilk on günü, sonra ortasındaki on günü, daha sonra da son on günde i'tikâfa girdi. Sonra Kadir gecesinin son on günde olduğunu anlayınca artık Rabbine kavuşuncaya kadar Ramazan'ın son on günü i'tikâfa girmeye devam etti.

3. Bu ibadeti ancak oruçlu olarak yaptı.

4. Çadır kurulmasını emreder, mescitte bir çadır kurulur ve orada yalnız kalırdı.

5. İ'tikâfa girmek istediği zaman sabah namazını kılar, sonra i'tikâfa girerdi.

---

[28] Zâdu'l-Me'âd (2/82).

6. İ’tikâfa girdiğinde yatağı serilir, i’tikâfa girdiği yere divanı konulurdu. Çadırına tek başına girerdi.

7. İ’tikâfta iken insani ihtiyaçları dışında evine gitmezdi.

8. Başını Aişe’nin odasına doğru çıkarır, Aişe de hayızlı olduğu halde onun başını tarardı.

9. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* i’tikâfta iken hanımlarından birisi kendisini ziyaret etmiş, gitmek için ayağa kalktığında Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* de onunla birlikte kalkmış ve geceleyin onu evine kadar götürmüştü.

10. İ’tikâfta iken hanımlarından hiçbirisiyle cinsel ilişkiye girmemiş, öpmemiş ve başka bir şey yapmamıştır.

11. Her sene i’tikâfta on gün kalırdı, vefat ettiği yıl yirmi gün kaldı.

On Birinci Konu

Hac ve Umre Konusundaki Sünneti[29]

A- Umre Konusundaki Sünneti:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* dört defa umre yaptı:

Birincisi: Hudeybiye Umresidir. Bunda müşrikler onun Beytullah'a girmesini engellediler. O da engellendiği yerde kurban kesti, tıraş oldu ve ihramdan çıktı.

İkincisi: Ertesi yıl bu engellendiği umrenin kazasını yaptı.

Üçüncüsü: Haccı ile birlikte yaptığı umresi.

Dördüncüsü: Cirane'den yaptığı umre.

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in umreleri arasında Mekke'den çıkarak yaptığı tek bir umre yoktur. Bütün umrelerini Mekke'ye girerek yapmıştır.

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bir sene içinde yalnız bir kere umre yaptığı bilinmektedir. Hiçbir zaman bir sene içinde iki defa umre yapmamıştır.

---

[29] Zâdu'l-Me'âd (2/86).

4. Bütün umrelerini hac ayları içinde yapmıştır.

5. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Ramazan'da yapılan bir umre bir hacca bedeldir." (Buhârî ve Müslim).*

B- Hac Konusundaki Sünneti:[30]

1. Hac farz kılındığı zaman Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hiç geciktirmeden derhal hacca koştu. Ömründe sadece bir defa haccetti ve kıran haccı yaptı.

2. Öğle namazından sonra hac ve umre için niyet edip şu sözlerle telbiyeye başladı:

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبـَّيْكَ، لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إنَّ الْـحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ والـمُلْكَ، لاَ شَرِيكَ لَكَ »

"Lebbeyk Allahumme lebbeyk, innel hamde ve'n-ni'mete leke vel mulk, la şerike lek." (Buyur Allah'ım buyur! Senin ortağın yoktur, buyur! Hamd sanadır, nimet ve mülk senindir. Senin ortağın yoktur.) Bu telbiyeyi ashabının işiteceği şekilde yüksek sesle söyledi ve Allah'ın kendisine emretmesiyle, o da onlara telbiye getirirken seslerini yükseltmelerini emretti. Telbiyeyi

---

[30] Zâdu'l-Me'âd (2/96).

hiç bırakmadı. İnsanlar kâh ilaveler yapıyorlar, kâh eksiltiyorlardı. O bunlara hiç karşı gelmiyordu.

3. İhrama girerken ashabını üç çeşit hac arasında muhayyer bıraktı. Sonra Mekke'ye yaklaştıkları sırada beraberlerinde kurbanlık götürmeyenlere haccı ve kıranı feshedip umreye niyet etmelerini emretti.

4. Devenin palanı üzerinde oturarak hacca gitti. Hevdec ve tahtırevan içinde gitmedi. Yükü, yani yiyeceği ve eşyası, altında bulunuyordu.

Mekke'ye varınca yanında kurbanlığı bulunmayan kimselerin haclarını umreye çevirmelerini ve ihramdan çıkmalarını; kurbanlıkları bulunanların ise ihramlı olarak kalmalarını kesin olarak emretti. Sonra kalktı ve Zituva'da konakladı. Zilhicce'nin dördüne rastlayan Pazar gecesini orada geçirdi. Sabah namazını orada kıldı. Sonra aynı gün gusletti ve gündüz vakti Hacun üzerindeki, Mekke'nin yukarı tarafına düşen yüksek tepeden Mekke'ye girdi.

Mescid-i Haram'a girince tahıyyetu'l-mescid namazını kılmadan doğruca Beytullah'a yöneldi. Hacer-i Esved'in hizasına varınca onu selamladı. Üzerine varmadı. Sonra Beyti soluna alarak sağından tavafa başladı. Ne Kâbe kapısının yanında, ne oluk altında, ne de Kâbe'nin arkasında ve rükünleri yanında dua etti.

Ondan sadece iki rükün arasında şu duayı ettiği rivâyet edildi: *"Rabbimiz bize dünyada da iyilik, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru."* Tavaf için bundan başka hiçbir dua belirlemedi.

Bu tavafı esnasında ilk üç turda remel yaptı; yani hızlı yürürdü ve adımlarını kısa attı. Ridasını koluna alıp iki ucundan birini kürek kemiklerinden biri üzerine attı ve diğer kürek kemiği ile omzunu açık bıraktı.

Hacer-i Esved'in hizasına her gelişinde eli veya asası ile ona işaret etti ve *"Allahu ekber"* diyerek ucu eğri asasını öptü.

Rüknü Yemani'yi de selamladı, fakat onu öpmedi ve selamlaması esnasında elini de öpmedi.

Tavafını bitirince Makam-ı İbrahim'in arkasına geldi, *"İbrahim'in makamından kendinize bir namazgâh edinin"* *(Bakara:125)* âyeti gereğince makamı kendisi ile Beytullah arasına alarak iki rekât namaz kıldı. Birinci rekâtta Fatiha'dan sonra İhlâs, ikinci rekâtta Kâfirun sûrelerini okudu. Namazını bitirince Hacer-i Esved'e yönelerek onu selamladı.

Sonra Safa tepesine çıktı. Tepeye yaklaşınca şu âyeti okudu: *"Şüphesiz Safa ve Merve Allah'ın sembollerindendir."* *(Bakara:159).* *"Allah'ın başladığı şeyle başlarım"* buyurdu. Sonra Beytullah'ı görünceye kadar Safa

tepesinde yükseldi, kıbleye yöneldi ve kelime-i tevhid ve tekbir getirerek şu zikri söyledi: *"Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter. Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir. O sözünü yerine getirmiş, kuluna yardım etmiş ve güçlü toplulukları tek başına hezimete uğratmıştır."* *(Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).* Sonra bu arada dua etti ve üç defa böyle söyledi.

Sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yürüyerek Merve'ye indi. Ayakları yokuş aşağı vadinin tabanına doğru akınca, koştu. Vadiyi geçince tekrar normal yürüyerek Merve tepesine doğru yükseldi. Bunu dikili iki yeşil alametin arasında yaptı. Sa'yine yürüyerek başladı, insanlar kalabalıklaşınca da binitiyle tamamladı.

Merve'ye varınca üzerinde yükseldi. Beytullah'a yöneldi ve Safa tepesinde yaptığı gibi tekbir getirdi ve kelime-i tevhidi söyledi.

Merve'de sa'yini tamamlayınca, yanında kurbanlık bulunmayan, kıran yahut ifrat haccı yapan herkesin kesinlikle ihramdan çıkmalarını emretti.

Kurbanlığı olduğu için kendisi ihramdan çıkmadı ve şöyle dedi: *"Bu yapmakta olduğum hacca yeniden başlıyor olsaydım, kurbanlık sevk etmez, haccı umreye çevirirdim."* *(Buhârî ve Müslim).*

Burada saçlarını tamamen tıraş ettirenler için üç kere, kısalttıranlar içinse bir kere dua edip Allah'tan onların bağışlanmalarını diledi.

Tevriye gününe kadar Mekke'de kaldığı süre içinde, Mekke'nin dışında Müslümanlarla konakladığı yerde namazını kısaltarak kıldı.

Tevriye günü kuşluk vakti beraberindekilerle birlikte Mina'ya doğru hareket etti. Daha önce ihramlarından çıkmış olanlar bulundukları yerlerde hac için ihrama girdiler.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Mina'ya ulaşınca orada konakladı ve öğle ile ikindiyi kıldırdı. Geceyi orada geçirdi. Güneş doğunca oradan Arafat'a hareket etti. Ashabının içinde tekbir getiren de vardı, telbiye getiren de vardı. O bunları işitiyor ve hiç kimseye itiraz etmiyordu. -Kurulmasını emrettiği çadırının Nemire'de kurulmuş olduğunu gördü.- Nemire, Arafat sınırları içinde değil, onun doğusunda bir köydü. Orada konakladı. Güneş tepe noktasından batıya doğru yönelince devesi Kusva'nın getirilmesini emretti. Sırtına eğer vuruldu. Sonra, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Urane arazisindeki Batnü'l-Vadi'ye gelince devesi üzerinde insanlara muazzam bir konuşma yaptı. Bu konuşmada İslam'ın temel kaidelerini açıkladı; şirkin ve cahi-

liyenin kaidelerini yıktı. Çiğnenmeleri haram olan ve üzerinde bütün dinlerin ittifak ettiği haram şeylerin haramlıklarını açıkladı. Cahiliye âdetlerini ve cahiliye ribasını ayakları altına aldı. Kadınlarına iyi davranmalarını tavsiye etti. Ümmete Allah'ın kitabına sarılmalarını tavsiye etti. Sonra onların kendisi hakkında konuşmalarını istedi ve mesajı onlara tebliğ ettiğine, görevini eda ettiğine ve nasihat ettiğine dair Allah'ı onlara şahit tuttu.

Konuşmasını tamamlayınca Bilal'e ezan okumasını emretti. Sonra Bilal kamet getirdi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* iki rekât olarak öğle namazını kıldırdı. Her iki rekâtta da kıraati içinden icra etti. Hâlbuki cuma günü idi. Sonra Bilal tekrar kamet getirdi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* beraberindeki Mekkelilerle birlikte ikindi namazını da iki rekât olarak kıldırdı. Onlara bunu dörde tamamlamalarını emretmediği gibi iki namazı birleştirmeyi terk etmelerini de emretmedi.

Namazını bitirince devesine bindi, vakfe yerine geldi. İnsanlar Arefe günü onun orada oruçlu olup olmadığında şüphe edince Meymune'nin gönderdiği sütü vakfe yerinde insanların gözünün önünde içti. Dağın eteğinde kayaların yanında durdu. Kıbleye yö-

neldi ve ip gibi uzayıp giden yaya kafileleri önüne aldı. Devesinin üzerinde idi. Güneş batıncaya kadar dua etti, Allah'a yalvardı, yakardı.

İnsanlara Urane vadisinin dibinden yukarılara çıkmalarını emretti ve şöyle buyurdu: *"Ben burada vakfe yaptım; Arafat'ın her tarafı vakfe yeridir." (Müslim).*

Yoksul bir kimsenin yemek isteyişi gibi dua esnasında ellerini göğsü hizasına kaldırırdı. Şöyle buyururdu: *"En hayırlı dua, Arefe günü yapılan duadır. Benim ve benden önceki peygamberlerin söylediklerinin en hayırlısı ise şu zikirdir: Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter." (Tirmizî).*

Güneş batıp da ufuktaki sarılık gidecek şekilde tamamen kaybolunca Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* sekinet içinde ağır ağır Arafat'tan hareket etti. Usame b. Zeyd'i terkisine aldı. Devesinin yularını devenin başı yükün ucuna değecek şekilde kendisine doğru çekerken şöyle dedi: *"Ey insanlar! Ağır olunuz, Acele etmek iyi bir şey değildir." (Buhârî).*

Çıkarken Me'zimeyn yolundan gitti. Arafat'a Dab yolundan girmişti. Sonra hızlı ve yavaş arası orta bir yürüyüşle yol almaya başladı. Geniş bir meydan bulduğunda yürüyüşünü hızlandırdı.

Yol alırken kesintisiz telbiye getiriyordu. Yolda giderken bir ara devesinden indi, abdest bozdu, hafif bir abdest aldı. Sonra tekrar yürüdü ve Müzdelife'ye gelinceye kadar namaz kılmadı. Müzdelife'ye gelince namaz için abdest aldı. Ezan okunmasını emretti. Müezzin ezan okudu, sonra kamet getirdi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yükler deveden indirilmeden ve develer çökmeden akşam namazını kıldırdı. Sahabeler yüklerini develerinden indirince namaz için kamet getirilmesini emretti. Sonra ezansız, sadece kametle yatsı namazını kıldırdı. İkisi arasında başka bir şey kılmadı. Sonra sabaha kadar uyudu. O geceyi ihya etmedi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu gece ay batınca ailesinin zayıf fertlerine tan yeri ağarmadan Mina'ya gitmelerine izin verdi ve onlara güneş doğuncaya kadar şeytan taşlamamalarını emretti.

Tan yeri ağarınca bir ezan ve bir kametle vaktin evvelinde sabah namazını kıldırdı. Sonra devesine binip Meş'ar-i Haram'daki vakfe yerine geldi. İnsanlara Müzdelife'nin tamamının vakfe yeri olduğunu bildirdi. Kıbleye yöneldi, ortalık ağarıncaya kadar dua etti, yalvardı, yakardı, tekbir getirdi, tehlil getirdi ve zikir yaptı. Sonra güneş doğmadan önce terkisine Fadl b. Abbas'ı alarak Müzdelife'den yola koyuldu.

Yolda İbn Abbâs'a şeytan taşlamada kullanmak üzere kendisine yedi taş bulup getirmesini emretti. Onları avucunda silkeleyerek buyurdu ki: *"Attığınız taşlar, bunlar gibi olsun. Dinde aşırılıktan sakının.."* *(Nesâî, İbn Mâce).*

Muhassir vadisine gelince hızlandı, iki yol arasında, büyük cemreye çıkan orta yolu tuttu. Nihâyet Mina'ya geldi. Taş atmaya başlayıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti. Güneş doğduktan sonra binitli bir halde vadinin aşağısından, Beytullah'ı soluna, Mina'yı sağına alarak Akabe cemresini taşladı. Her bir taşı atarken tekbir getiriyordu.

Sonra Mina'ya döndü ve insanlara son derece etkileyici bir konuşma yaptı. Bu konuşmada onlara Kurban gününün (o günün) saygınlığını, faziletini ve Mekke'nin saygınlığını anlattı. Kendilerini yönetenleri dinlemelerini ve onlara itaat etmelerini emretti. İnsanlara haccın yapılış şekillerini öğretti. Sonra kurban kesim yerine gitti ve altmış üç deveyi kendi eliyle kesti. Develer ayakta iken ve sol ön ayakları bağlı iken kesmişti. Sonra kendisi kesim işini bıraktı ve yüz deveden kalanını kesmesini Ali'ye emretti. Sonra Ali'ye develerin hepsini yoksullara sadaka olarak vermesini, kasaba kesme işi karşılığında hiçbir şey vermemesini emretti.

İnsanlara Mina'nın tamamının kurban kesim yeri olduğunu, Mekke caddelerinin hem yol, hem de kurban kesim yeri olduğunu bildirdi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kurban kesim işini tamamlayınca berberi çağırdı, başını tıraş ettirdi. Berber onun başının sağ tarafından başladı. Kesilen saçını Ebu Talha'ya verdi. Sonra sol tarafını tıraş ettirdi. O tarafın saçını da Ebu Talha'ya verdi ve ona dedi ki: *"Bunu insanlar arasında paylaştır."* *(Buhârî ve Müslim).*

Saçlarını kazıttıranlara üç kere, kısalttıranlara bir kere dua edip bağışlanmalarını diledi. İhramdan çıkmadan önce Aişe ona güzel bir koku sürdü.

Sonra öğleden sonra binitli olarak Mekke'ye hareket etti. İfaza tavafını yaptı. Başka tavaf yapmadı. Bu tavafla birlikte sa'y de yapmadı. Ne bu tavafta ne de veda tavafında remel yapmadı. Sadece kudüm tavafında remel yaptı.

Tavafını bitirdikten sonra sahabeler hacılara zemzem dağıtırlarken zemzemin yanına geldi. Sonra zemzem kovasını ona uzattılar, ayakta onu içti. Sonra Mina'ya döndü ve orada geceledi. O gün öğle namazını nerede kıldığında ihtilaf ettiler. İbn Ömer, onun o gün öğle namazını Mina'da kıldığını; Cabir ve Aişe ise Mekke'de kıldığını rivâyet ettiler.

Sabah olunca güneşin tepe noktasından kaymasını bekledi. Güneş tepeden batıya kayınca konak yerinden ayrılıp cemrelere doğru yürüdü. Hayvana binmedi. Hayf mescidini takip eden birinci cemreden başladı. Oraya teker teker yedi taş attı. Her atışında "*Allahu ekber*" diyordu. Sonra onun önündeki cemreye geçip düzlüğe geldi. Kıbleye yöneldi, sonra ellerini kaldırdı ve Bakara sûresi kadar uzun bir dua yaptı.

Sonra orta cemreye geldi. Aynı şekilde onu da taşladı. Sonra vadinin sol tarafına indi. Ellerini kaldırarak kıbleye yönelik bir halde birinci bekleyişine yakın bir bekleyişle bekledi.

Sonra üçüncü cemreye, yani Akabe cemresine geldi. Vadinin içine girdi. Beytullah'ı soluna, Mina'yı sağına aldı. Yedi taş da ona attı.

Taşlama işini bitirince derhal döndü, cemrenin yanında durmadı.

Büyük bir ihtimalle öğle namazından önce taşlamış, döndükten sonra da namazı kılmıştı. Hacılara su dağıtma görevinden dolayı İbn Abbâs'ın Mina gecelerini Mekke'de geçirmesine izin vermişti.

Taşlama işini iki günde bitirmek için acele etmedi. Bilakis teşrik günlerinin üçünde de taş atarak taşlama işini tamamladı. Öğlen namazından sonra Muhassab'a

doğru gitti. Öğlen, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kıldı, bir miktar uyuduktan sonra Mekke'ye doğru gitmek üzere kalktı. Veda tavafını geceleyin seherde yaptı. Bu tavafında remel yapmadı. Hayızlı olduğu için Safiye'ye izin verdi, o veda tavafını yapmadı.

Bu gece Âişe, kardeşi Abdurrahmân ile birlikte olmanın mutluluğunu yaşamak için Tenim'den umre yaptı. Âişe umresini bitirince ashabına artık yola çıkmaları için çağrı yaptı ve insanlar yola çıktı.

On İkinci Konu

Kurbanlar, Hedy ve Akika Kurbanları Hakkındaki Sünneti[31]

A- Hedy Kurbanı Hakkındaki Sünneti:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hacda kurban olarak hem davar, hem deve kesti. Hanımları adına hacda sığır kurban etti. Hem ikameti esnasında, hem haccında, hem de umresinde kurban kesti.

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti kurbanlık davarı damgalamak değil, boyunlarına kurbanlık nişanı takmaktı. İkamet halinde iken, hacda keseceği kurbanı gönderdiği vakit, ihramlı için haram olan şeyler ona haram olmazdı.

3. Hac kurbanı olacak deveyi sevk ettiğinde boyunlarına kurbanlık nişanı takar ve onları damgalardı. Sağ hörgüçlerini kan akacak şekilde biraz yarardı.

4. Hac kurbanını gönderdiği vakit götüren kişiye, kurbanlıklardan herhangi birisi ölmek üzere olursa onu kesmesini, sonra pabucunu kanına bulamasını ve hay-

---

[31] Zâdu'l-Me'âd (2/285)

vanın yan tarafına koymasını emreder, kendisi yemez ve arkadaşlarının da yememesini emreder ve sonra onun etini kendisi taksim ederdi.

5. Hac kurbanından devede ve sığırda ashabından yedi kişinin ortak olmasını sağlardı.

6. Hac kurbanın, götüren kişinin, ihtiyaç duyduğu vakit başka bir şey buluncaya kadar uygun tarzda kurbanlık hayvana binmesini mubah saymıştı.

7. Deveyi sol ayağı bağlanmış olarak ayakta keserdi. Kesim esnasında besmele çeker ve tekbir getirirdi.

8. Kendi kurbanını kendi eliyle keser, bazılarını da vekiline kestirirdi.

9. Davar keseceği zaman ayağını hayvanın boynunun yan tarafına basar, sonra besmele çeker, tekbir getirir ve boğazlardı.

10. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gerek kurbanlarından, gerekse hac kurbanlarından yemelerini ve azık edinmelerini ümmetine mubah kılmıştı.

11. Hac kurbanlarının etlerini bazen paylaştırır, bazen de *"dileyen kendisine parça ayırabilir"* buyururdu.

12. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* umre kurbanını Merve tepesinde, kıran haccının kurbanını ise Mina'da keserdi.

Hac kurbanını ihramdan çıkmadıkça asla kesmezdi. Güneş doğmadan ve şeytan taşlamadan önce de kesmezdi. Güneş doğmadan kurban kesimine asla izin vermemiştir.

B- Kurbanlar Konusundaki Sünneti:[32]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kurban kesmeyi hiç terk etmezdi. İki koç kurban ederdi. Onları da bayram namazını kıldıktan sonra keserdi. Şöyle dedi: *"Teşrik günlerinin hepsi kurban kesim günüdür." (Ahmed).*

2. Bayram namazından önce kurban kesen kimsenin kestiği hayvanın kurban olmayacağını, sadece ailesine et yedirmiş olacağını haber verdi. *(Buhârî ve Müslim).*

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabına davar cinsinden, altı ayını tamamlamış olanlarını, diğerlerinden de sığırların iki yaşını tamamlayıp üçe girenlerini, develerin ise beş yaşını tamamlamış olanlarını kurban etmelerini emretti.

4. Kurbanlık hayvanı seçer, iyisini araştırır ve

[32] Zâdu'l-Me'âd (2/289).

ayıpsız olmasına özen gösterirdi. Kulakları kesik, boynuzu kırık, tek gözlü, topal veya ayağı kırık ve çok zayıf, güçsüz hayvanların kurban edilmesini yasakladı. Gözünün ve kulağının sağlamlığına bakılmasını emretti.

5. Kurban kesmek isteyen kimseye, Zilhicce ayının ilk on gününe girdiği andan itibaren hayvanın tüyünden ve derisinden bir şey almamasını emretti.

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kurbanını musallada keserdi.

7. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetine göre kurbanlık bir koyun hem kesen adam adına, hem de sayıları çok bile olsa aile fertleri adına yeterli olur.

C- Akika Konusundaki Sünneti:[33]

1. Sahih yolla rivâyet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Her çocuk akikası kesilinceye kadar rehindir. Doğumunun yedinci günü onun adına kurban kesilir, çocuğun başı tıraş edilir ve adı konulur." (Ebu Dâvûd, Tirmizî, Nesâî).*

---

[33] Zâdu'l-Me'âd (2/296).

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Erkek çocuk için iki, kız çocuğu için bir koyun kurban kesilir."* *(Ebu Dâvûd, Nesâî)*

On Üçüncü Konu

Alış-Veriş ve Muamelelerindeki Sünneti[34]

1. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* alım satım işleri yapmıştır. Peygamber olduktan sonra alması, satmasından çok idi. Kiraya vermiş, kiralamıştır. Kendisine vekil tayin etmiş, kendisi başkasına vekil olmuştur. Yalnız vekil tayini, vekil olmasından çoktur.

2. Peşin veya veresiye alış-verişler yapmış, ipotekli veya ipoteksiz borç almış ve ödünç almıştır. Arabuluculuk yapmış ve arabulucu kullanmıştır.

3. Bağış yapmış, bağış kabul etmiştir. Hediye vermiş, hediye kabul etmiş ve hediyeye karşılık vermiştir. Hediyeyi almak istemediği zaman hediye sahibinden özür dilemiştir. Melikler ona hediyeler gönderirlerdi. Onların hediyelerini kabul eder ve bunları ashabına taksim ederdi.

4. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* muamele yönünden insanların en iyisi idi. Bir borç aldığında öderken aldığı şeyden daha iyisini verir ve ona aile-

---

34 Zâdu'l-Me'âd (1/154)

sinde ve malında bereket bulması için dua ederdi. Birisinden borç olarak bir deve almıştı. Sahibi devesini geri almak için geldi ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e ağır şeyler söyledi. Bunun üzerine ashabı adamı haklamak istediler; fakat Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*: *"Bırakın onu. Hak sahibinin söz söylemeye hakkı vardır."* buyurdu. *(Buhârî ve Müslim).*

5. Kendisine karşı yapılan aşırı cahilce davranışlar onun sadece yumuşaklığını artırırdı. Öfkesi şiddetlenen kişiye öfkesinin ateşini abdest alarak, ayakta ise oturarak ve şeytandan Allah'a sığınarak söndürmesini emretti.

6. Hiç kimseye karşı büyüklenmezdi. Bilakis arkadaşlarına karşı çok mütevazı idi, büyük-küçük herkese selam verirdi.

7. Şaka yapardı ve şakasında da hakkı söylerdi. Tevriyeli konuşur ve tevriyesinde de daima hakkı söylerdi.

8. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bizzat kendisi koşu yarışı yaptı. Kendi eliyle ayakkabısını tamir etti, yine kendi eliyle elbisesini yamadı, kovasını dikti, koyununun sütünü sağdı. Elbisesini temizledi. Ailesinin ve kendisinin işlerini gördü. Mescid yapılırken ashabıyla birlikte kerpiç taşıdı.

9. İnsanların gönlü en geniş ve içi en temiz olanı idi.

10. İki şeyden birisini tercihte serbest bırakıldığı zaman günah olmadıkça kolay olanı tercih ederdi.

11. Allah'ın haramlarından biri çiğnenmediği müddetçe yapılan bir haksızlığın intikamını asla almaya çalışmazdı. Allah'ın haramlarından herhangi birisi çiğnendiği zaman ise insanların en öfkelisi o olurdu.

12. İstişare eder, istişare edilirdi. Hastaları ziyaret eder, cenazelere katılır, davete icabet eder; dul kadınların, yoksulların ihtiyaçlarını gidermek için onlarla birlikte giderdi.

13. Sevdiği şeylerle kendisine yaklaşan kişiye dua eder ve şöyle derdi: *"Kendisine bir iyilik yapılan kimse, o iyiliği yapana: Allah seni hayırla mükâfatlandırsın, derse ona en güzel övgüyü yapmış olur."* *(Tirmizî).*

On Dördüncü Konu

Evlenme ve Geçim Konusundaki Sünneti[35]

1. Sahih bir senedle Enes'ten rivâyet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Dünyanızdan bana kadınlar ve hoş koku sevdirildi, namaz benim gözümün aydınlığı/mutluluk sebebim kılındı." (Nesâî).*

Şöyle buyurdu: *"Ey gençler topluluğu! Sizden evlenmeye gücü yeten evlensin." (Buhârî ve Müslim). "Sevimli ve doğurgan kadınlarla evlenin." (Ebû Dâvûd).*

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hanımlarına karşı iyi davranır, onlarla iyi geçinirdi. Şöyle buyurdu: *"Sizin en hayırlınız hanımına karşı iyi davrananınızdır. İçinizde hanımına en iyi davranan ise benim." (Tirmizî, İbn Mâce).*

3. Hanımlarından birisi sakıncasız bir şeyi arzu ettiği zaman o konuda ona muvafakat gösterirdi. Medineli Müslümanların kızlarını grup grup Aişe'nin yanına gönderir, onunla oynamalarını isterdi. Su içeceği zaman su kabından Aişe'nin ağzını koyduğu

---

35 Zâdu'l-Me'âd (1/149)

yere ağzını kor ve o kaptan su içerdi. Onun kucağına yaslanır, başı onun kucağında iken Kur'an okurdu. Aişe hayızlı olduğu zaman ona izarını bağlamasını emreder ve onunla oynaşırdı.

4. İkindi namazını kılınca hanımlarını dolaşır, onlara yakınlaşır, hallerini hatırlarını sorardı. Gece olduğu zaman nöbet sahibi hanımının evine döner ve geceyi sadece onun yanında geçirirdi.

5. Geceleme, yanlarında kalma ve nafaka konusunda hanımları arasında eşit taksimat yapardı. Bazen hanımlarından herhangi birine diğerlerinin yanında elini uzatırdı.[36]

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gerek gecenin sonunda, gerekse gecenin başında hanımına yaklaşırdı. Gecenin başında cinsel ilişki kurduğunda bazen gusledip uyur, bazen de abdest alıp uyurdu.

O şöyle buyururdu: *"Kadına arkasından yaklaşan lanetlenmiştir." (Ebu Dâvûd).* Yine o şöyle buyurdu: *"Biriniz ailesi ile ilişkiye girmek istediği zaman: Allah'ım! Bizi şeytandan, şeytanı da bize vereceğin zürriyetten uzak tut! derse, eğer aralarında bir çocuk olması takdir olunmuşsa, şeytan ona hiçbir zaman zarar vermez." (Buhârî ve Müslim).*

---

[36] Zâdu'l-Me'âd (1/149)

7. Şöyle buyurdu: *"Sizden biri bir kadın veya bir hizmetçi veya bir hayvan aldığında, onu alnından tutsun, Allah'a bereketle dua etsin, besmele çeksin ve şöyle dua etsin: Allah'ım! Bunun ve huyunun hayırlı olmasını senden diliyorum. Bunun ve huyunun şerrinden sana sığınırım."* *(Ebu Dâvûd, İbn Mâce).*

8. Evlenen bir kişiyi tebrik edeceği zaman ona şöyle derdi: *"Allah mübarek etsin, Allah seni mutlu kılsın. Allah sizi (sevgide ve) iyilikte birleştirsin."* *(Ebu Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce).*

9. Yola çıkmak istediği zaman hanımları arasında kura çeker, kurada hangisi çıkarsa beraberinde onu götürür, geride kalanlara hiçbir telafide bulunmazdı.

10. Evlere, evlerin yapımına, yükseltilmesine, süslenmesine ve genişletilmesine önem vermezdi.

11. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kadın boşamış, rici talakla boşadığı kadına tekrar dönmüş, hanımlarından bir ay süreyle geçici olarak uzaklaşmış, fakat hiçbir zaman zıhar yapmamıştır.

On Beşinci Konu

Yeme ve İçme Konusundaki Sünneti[37]

A- Yemek Konusundaki Sünneti:

1. Var olanı reddetmez, bulunmayanı araştırmazdı. Önüne temiz yiyeceklerden ne getirilirse yer, ancak içinin almadığı bir şeyi kendisi yemez, başkalarına da haram kılmazdı. Sevmediği bir şeyi yemeye kendisini zorlamazdı. Hiçbir yemeğe de kusur bulmazdı. İştahı olursa yer, olmazsa yemezdi. Nitekim alışık olmadığı için keler yememişti.

2. Bulduğunu yer, bulamazsa sabrederdi. Hatta açlıktan karnına taş bağladığı olurdu. Aylar geçtiği halde evinde ateş yanmadığı zamanlar olurdu.

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* beslenme konusunda kendisini bir çeşit gıdaya hapsedip, diğerlerini tamamen terk edecek bir tutum içinde olmazdı.

4. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* helva ve bal yerdi ve bunları severdi. Deve, koyun ve tavuk eti, toy kuşu eti, yaban eşeği ve tavşan eti ve deniz hayvanları

---

[37] Zâdu'l-Me'âd (1/142; 2/362).

yedi, kebap yedi. Yaş ve kuru hurma yedi. Etli ekmek yedi. Zeytinyağıyla ekmek yedi. Yaş hurmayla birlikte kavun yedi. Pişmiş kabak yedi. Bu yemeği severdi. Kurutulmuş et yedi. Kuru hurmayı tereyağıyla yedi.

5. Eti severdi, en sevdiği et ise koyunun budu ve ön kısmıdır.

6. Geldiğinde kendi beldesinin meyvesinden yerdi, bundan perhiz yapmazdı.

7. Çoğunlukla yemeği yere konulan bir sergi üzerinde yerdi.

8. Sağ elle yemeyi emreder, sol elle yemeyi yasaklardı. Şöyle derdi: *"Şeytan soluyla yer ve soluyla içer." (Müslim).*

9. Üç parmağıyla yer, bitirdiği zaman onları yalardı.

10. Dayanarak yemek yemezdi. Dayanmaksa üç türlüdür: Birincisi yana dayanmak. İkincisi bağdaş kurup oturmak. Üçüncüsü bir eline dayanıp, diğeriyle yemektir. Her üçü de kötülenmiştir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yemek yerken kalçalarının üzerine oturur ve bacaklarını dikerdi. Şöyle dedi: *"Ben ancak bir kulun oturuşu gibi oturur, bir kulun yediği gibi yerim."*

11. Yemeğe elini uzattığı zaman besmele çeker, yemek yiyen kişiye besmele çekmesini emreder ve şöyle

derdi: *"Sizden biriniz yemek yediği zaman besmele çeksin. Yemeğe başlarken besmeleyi unutursa: Bismillah fî evvelihi ve âhirihi (Başında da sonunda da bismillah) desin."* *(Tirmizî).*

12. Şöyle dedi: *"Muhakkak ki şeytana, besmele çekilmeden başlanan yemekten yemek helaldir."* *(Müslim).*

13. Yemek esnasında konuşur ve cömert kimselerin yaptığı gibi misafirlerinin yemeleri için defalarca buyur ederdi.

14. Yemek önünden kaldırıldığı zaman şöyle derdi:

«اَلْـحَمْدُ لله حَـمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبارَكاً فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مُوَدَّعٍ، وَلاَ مُسْتَغْنىً عَنْهُ رَبَّناَ»

"Çok, temiz, bereketli, kelimelerle yeterince ifade edilemeyen, terk edilemeyen hamd Rabbimiz Allah'a mahsustur." *(Buhârî).*

15. Bir topluluğun yanında yemek yediği zaman onlar için dua etmeden çıkmazdı ve şöyle derdi: *"Oruç tutanlar yanınızda iftar etsinler. Yemeğinizi iyi kişiler yesinler. Melekler de sizin için Allah'a istiğfar etsinler."* *(Ebu Dâvûd).*

16. Yoksulları misafir eden kimseler için dua eder ve onları överdi.

17. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* büyük-küçük, hür-köle, bedevî-muhacir, kim olursa olsun onlarla yemek yemekten çekinmezdi.

18. Oruçlu iken önüne yemek getirilince: *"Ben orucum"* derdi. *(Buhârî ve Müslim).* Oruçlu iken yemeğe davet edilen kişiye, davet eden için dua etmesini, oruçlu değilse ondan yemesini emrederdi.

19. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir yemeğe davet edilir de davet sahibini tanıyan birisi peşine takılırsa vardıklarında ev sahibine şöyle derdi: *"Bu adam benim peşime takıldı; dilersen izin ver, dilersen geri dönsün." (Buhârî).*

20. Doyamadıklarından şikâyet edenlere, kendilerine o yemeğin bereketli olması için birlikte yemelerini, ayrı ayrı yememelerini ve besmele çekmelerini emretti.

21. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Âdemoğlu midesinden daha kötü bir kabı doldurmadı. Ona belini doğrultacak birkaç lokma yeter. Eğer mutlaka yiyecekse midesinin üçte biri yiyecek, üçte biri içecek, üçte biri de nefes içindir." (Tirmizî, İbn Mâce).*

22. Geceleyin evine girdiği zaman yemek arar ve bulamazsa şöyle derdi:

«اَللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي»

"Allah'ım! Beni yedireni sen de yedir, bana su verene sen de su ver." *(Müslim).*

B- İçmekle İlgili Sünneti:[38]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in içecekler konusundaki sünneti sağlığın korunacağı en mükemmel sünnettir. Onun en sevdiği içecekler tatlı ve soğuk içeceklerdir. O sütü bazen sade içerdi, bazen de su ile karıştırarak içerdi ve şöyle derdi:

«اَللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَزِدْنَا مِنْهُ»

"Allah'ım! Onu bize bereketli kıl ve ondan bize bol miktarda bağışla." Devamında şöyle derdi: *"Çünkü yiyecek ve içecek olarak sadece süt yeterlidir."* *(Tirmizî).*

2. Yemeğin üstüne su içmek âdeti değildi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* için akşamleyin şıra (nebiz) yapılır, onu sabahleyin, ertesi gece, öbür gün ve gece ile daha sonraki gün ikindiye kadar içerdi. Bundan sonraya kalırsa hizmetçiye içirir veya dökerdi.

Bu şıra, içene tat vermesi için içine hurma atılan

---

38 Zâdu'l-Me'âd (2/366; 4/209).

şıradır. Üç günden sonra, sarhoş edici olacağı endişesiyle bu şırayı içmezdi.

3. Mutadı üzere oturarak su içerdi. Ayakta içmeyi yasakladı. Bir kere ayakta su içti. Bunu mazeret sebebiyle yaptığı söylendi. Bir görüşe göre ayakta su içmeyi yasakladığı için oturarak su içme neshe uğradı. Bir görüşe göre de her ikisi de caiz olduğu için hem oturarak, hem de ayakta içti.

4. Üç solukta içer ve: *"Böylesi daha kandırıcı ve sağlık için daha elverişlidir"* derdi. *(Müslim).* Şöyle buyururdu: *"Sizden biriniz su içerken bardağa solumasın, fakat kabı ağzından uzaklaştırsın." (Tirmizî, İbn Mâce).* Bardağın kırık yerinden içilmesini ve içeceğe üflenmesini yasakladı.

5. Bir şey içeceği zaman besmele çeker, bitirdiği zaman ise Allah'a hamd eder, şöyle buyururdu: *"Muhakkak ki Allah Teâlâ kulun yediği şeyin üzerine kendisine hamd etmesinden ve içtiği şeyin üzerine kendisine hamd etmesinden hoşlanır." (Müslim).*

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e tatlı su verilir ve gecelemiş suyu tercih ederdi.

7. Bir şey içtiği zaman solunda bulunan kişi daha büyük de olsa onu önce sağındaki kişiye verirdi.

8. Kapların üzerinin bir çöple bile olsa örtülmesini, ağzının bağlanmasını ve bu esnada besmele çekilmesini emretti.

On Altıncı Konu

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Daveti[39]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gece-gündüz, gizli-açık Allah'a davet ederdi. Peygamberliğinin başından itibaren Mekke'de üç sene boyunca gizli davette bulundu. *"Sana emredileni açıkça ortaya koy"* *(Hicr: 94)* âyeti nazil olunca hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmeden Allah'ın emrini açıkça ortaya koydu. Küçük-büyük, hür-köle, erkek-kadın, insan-cin herkesi Allah'a davet etti.

2. Mekke'de ashabı üzerindeki işkence şiddetlenince, onların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi.

3. Kendisine yardım ederler umuduyla Taif'e gitti ve onları Allah'a davet etti. Fakat onlardan hiçbir destek görmedi. Üstelik onlar ona eza-cefa ettiler ve kendi kavminden görmediği kötülükleri onlardan gördü. Onu Mekke'ye gitmesi için dışarı çıkardılar. Mekke'ye dönerken Mut'ım b. Adiyy'in himayesine girdi.

---

39 Zâdu'l-Me'âd (3/11,44)

4. On sene boyunca açıktan davete devam etti. Her hac mevsiminde hacıların konakladıkları yerlerde; Ukaz, Mecinne ve Zulmecaz panayırlarında, bütün kabilelerin kaldıkları yerleri tek tek sordu ve görüşmeler yaptı.

5. Sonra Akabe'de hepsi Hazreçli altı kişiyle buluştu, onları İslam'a davet etti. Bu altı Hazreçli Müslüman oldular, sonra Medine'ye döndüler. Bunlar orada insanları İslam'a davet ettiler. Medine'de İslam o kadar yayıldı ki, İslam'ın girmediği hiçbir ev kalmadı.

6. Ertesi yıl onlardan on iki kişi geldi. Onlarla Akabe biatı için buluşmak üzere sözleşti. Sözleştikleri yerde buluştukları zaman Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'i dinlemek, ona itaat etmek, muhtaçlara yardım etmek, iyiliği emredip, kötülükten sakındırmak, hiçbir kınayıcının kınamasına aldırmaksızın Allah'ın rızasına uygun sözler söylemek, kendisine yardım etmek, kendilerini, hanımlarını ve çocuklarını korudukları şeylerden onu da korumak üzere söz verdiler. Bu sözlerini tutarlarsa kendilerine cennet vaat edildi. Bunlar daha sonra oradan ayrılıp Medine'ye döndüler. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara Kur'an'ı öğretmeleri ve Allah'a davet etmeleri için İbn Ummu Mektum'u ve Musab b. Umeyr'i birlikte gönderdi. Pek çok kişi bunların elinde Müslüman oldu. Useyd b. Hudayr ve Sa'd b. Muaz bunlardandı.

7. Sonra Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Müslümanların Medine'ye hicret etmelerine izin verdi. İnsanlar hemen hicret etmeye başladılar. Sonra kendisi ve arkadaşı da onların peşinden gitti.

8. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Medine'de Muhacirlerle Ensar arasında kardeşlik sözleşmesi yaptırdı. Bunların tamamı doksan kişi idi.

A- Eman (Güvence), Barış ve Elçilere Yapılacak Muamele Konusundaki Sünneti:[40]

1. Sahih bir rivâyette Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Müslümanların emanı birdir. En zayıf bir Müslüman da eman verebilir." (Buhârî ve Müslim).* Şöyle buyurdu: *"Kendisiyle bir kavim arasında anlaşma bulunan bir kimse, anlaşmanın süresi doluncaya yahut onlarla eşitlik üzere anlaşmayı bozuncaya kadar ne bir düğüm çözsün, ne de bir düğüm bağlasın." (Ebu Dâvûd ve Tirmizî).*

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kim bir insanın canı için güvence verir de sonra onu öldürürse, ben katilden uzağım." (İbn Mâce).*

---

[40] Zâdu'l-Me'âd (3/112).

3. Yalancı peygamberin iki elçisi ona gelip de dillerine gelen her şeyi söyleyince Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *"Eğer elçilerin dokunulmazlıkları olmasayd,ı sizin boyunlarınızı mutlaka vurdururdum."* Onun tatbikatı böylece sürmüş ve hiçbir elçi öldürülmemiştir. *(Ebu Dâvûd).*

4. Yine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir elçi kendi dinini seçtiği zaman onu yanında alıkoymaz, hatta kendi ülkesine geri gönderirdi.

5. Düşmanları, ashabından biriyle kendi rızası alınmaksızın Müslümanlara zarar vermeyecek bir anlaşma yaptıklarında, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onların bu anlaşmalarını geçerli sayardı.

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Kureyş'le on yıl savaşmamak ve onlardan Müslüman olup kendisinin yanına gelenleri onlara iade etmemek ve kendisinin yanından onlara kaçanları ise onların iade etmemeleri şartıyla barış anlaşması yaptı. Allah Teâlâ bu anlaşmanın kadınlar hakkındaki hükmünü neshetti/hükümsüz saydı. Allah, gelen kadınların imtihana çekilmelerini, şâyet kadının mümin olduğuna kanaat getirirlerse onu kâfirlere iade etmemelerini emretti.

7. (Böyle bir kadına kocasının ödediği mihri Müslümanların iade etmelerini emretti.) Öte yandan Müs-

lümanlıktan çıkıp müşriklerin yanına kaçan kadının mihrini de kocasına şu şekilde ödemelerini emretti: Müslüman olup Müslümanların yanına hicret eden kadının mihrini geri vermeleri gerektiğinde bir ceza olarak bu mihri karısı irtidat eden adama ödeyecekler, müşrik kocasına ödemeyeceklerdi.

8. Hudeybiye barış anlaşması gereği yanına gelen erkekleri müşriklerin alıp götürmelerine engel olmaz, fakat gelen bir (Müslüman) erkeği onlara dönmeye zorlamaz ve dönmesini emretmezdi. Müşriklerden kaçan Müslüman bir müşriki öldürse veya elinden malını (zorla) alsa ve bu Müslüman, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanından ayrılmış, ama karşı tarafa da katılmamış olsa, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onun bu davranışını yadırgamaz ve bunu onlara tazmin de etmezdi.

9. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Hayberlilerle, onları mağlup ettiğinde, yanlarına hayvanlarının taşıyacağı kadar yük alarak oradan sürgün etmek üzere ve altın, gümüş ve silahların Allah'ın Rasûlüne bırakılması şartıyla bir barış anlaşması yaptı.

10. Hayber Yahudileriyle Hayber topraklarından çıkardıkları ürünlerin yarısını Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e vermeleri, diğer yarısının kendilerinde kalma-

sı ve Allah Rasûlünün onları orada dilediği kadar tutması şartıyla da bir anlaşma yaptı. Her sene onlara ürünlerini tahmin ve tespit edecek bir memur gönderir, bu memur onların hâsılatın içinden ne kadarını toplayıp aldıklarını inceler, sonra onlara Müslümanların hissesini tazmin ettirir, Müslümanlar da bu hisseleri üzerinde tasarrufta bulunurlardı.

B- Melikleri İslam'a Davet Etmesi, Elçiler ve Mektuplar Göndermesi:[41]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Hudeybiye'den döndüğü zaman yeryüzündeki hükümdarlara mektuplar yazdı, onlara elçilerini gönderdi. Rum (Bizans) imparatoruna mektup yazdı ve elçi gönderdi. Bu hükümdar Müslüman olmayı düşündü, neredeyse Müslüman da olacaktı, fakat yapamadı.

2. Habeş Necaşi'sine elçi ve mektup gönderdi, o Müslüman oldu.

3. Ebu Musa el-Eşarî'yi ve Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderdi. Yemen halkının çoğu savaş olmaksızın kendi istekleriyle Müslüman oldular.

---

41 Zâdu'l-Me'âd (3/141).

C- Münafıklara Muamele Konusundaki Sünneti:[42]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* münafıkların dışa vurdukları ve açıkladıklarını kabul eder, gizlediklerini Allah'a havale ederdi. Onlarla delille mücadele ederdi. Onlardan yüz çevirir, sert davranır ve etkileyici sözlerle onlara tebliğde bulunurdu.

2. Kalplerinin yumuşaması için onları öldürmedi. Şöyle buyurdu: *"İnsanlar, Muhammed'in, arkadaşlarını öldürdüğünü söyleyemezler."* *(Buhârî ve Müslim).*

[42] Zâdu'l-Me'âd (3/143).

On Yedinci Konu

Zikir ve Dua Konusundaki Sünneti[43]

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Allah'ı zikretme konusunda insanların en üstünü idi. Hatta her söylediği şey Allah'ı zikir ve ona yakın şeylerdi. Emri, yasağı, ümmet için hükümler koyması Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Allah'ı zikretmesi demekti. Sükût edip susması da Allah'ı kalbiyle zikretmesiydi. Her anında ve her halinde Allah'ı zikrederdi. Ayakta iken, otururken, yan yatmışken, yürürken, binitinde iken, yolda giderken, konaklamışken, seferi iken ve mukim iken, her nefes alış verişinde Allah'ı zikrederdi.

A- Sabah veya Akşam Olduğu Zaman Yaptığı Zikirler:

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* sabah olduğu vakit şöyle derdi:

«أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الإِسْلاَمِ، وَعَلَى كَلِمَةِ الْإِخْلاَصِ

---

[43] Zâdu'l-Me'âd (2/332).

وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ، وَعَلَى مِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفاً مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْـمُشْرِكِينَ»

"İslam fıtratı üzere, ihlâs kelimesiyle, Peygamberimiz Muhammed'in dini üzere, müşriklerden olmayan, hanif ve Müslim olan babamız İbrahim'in dini üzere sabahladık." *(Ahmed).*

Yine şöyle derdi:

«اَللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَ إِلَيْكَ النُّشُورُ»

"Allah'ım! Senin sayende sabahladık, senin sayende akşamladık. Senin sayende yaşayacağız, senin sayende öleceğiz. Senin huzurunda toplanacağız." *(Ebu Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce).*

Şöyle buyururdu: *"Sizden biriniz sabahladığı zaman şöyle desin:*

«أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْـمُلْكُ لله وَالْـحَمْدُ لله رَبَّ العَالَـمِين، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذَ الْيَوْم فَتْحَهُ وَنَصْرَهُ وَنُورُهُ وَبَرَكَتُهُ وَهِدَايَتَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِيهِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ، ثُمَّ إِذَا أَمْسىٰ، فَلْيَقُلْ مِثْلَ ذَلِكَ»

"Biz sabahladık. Mülk de Allah'a ait olarak sabaha erişti. Allah'ım! Senden bugünün hayrını, fethini, yardımını, nurunu, bereketini ve hidâyetini dilerim. Bugünün ve sonrasının şerrinden sana sığınırım." Sonra akşamladığı zaman da aynısını söylesin." (Ebu Dâvûd).

2. Şöyle dedi: *Seyyidu'l-İstiğfar şudur:*

«اَللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَ أَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ»

"Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yok. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahit ve vaat üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Üzerime olan nimetini ve günahlarımı kabul ve itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın." Sabah ve akşam bunu inanarak söyleyen kimse, o gün veya gece ölürse cennete girer." (Buhârî).

3. Şöyle dedi:

«لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ

الْـحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

"Kim günde yüz defa "Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter" derse on köle azat etmiş kadar sevap alır, on hasene yazılır, on günahı silinir, o gün akşama kadar şeytandan korunur, bundan daha çok amel işleyen kimseden başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez." *(Buhârî ve Müslim).*

4. Sabah ve akşam olduğunda şu duaları okurdu:

«اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي، وَمَالِي، اَللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اَللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِن بَيْنِ يَدَيَّ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»

"Allah'ım! Senden dünyada ve ahirette afiyet istiyorum. Allah'ım! Dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında senden af ve afiyet dilerim. Allah'ım! Kusurlarımı gizle, korkularımdan emin kıl. Allah'ım! Beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan, üstümden koru. Yere batırılarak altımdan helâk edilmekten azametine sığınırım."

5. Şöyle buyururdu: *"Kim her gün ve her gece sabah akşam üç defa şu duayı okursa, ona hiçbir şey zarar veremez:*

«بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَـاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»

"İsmi ile, yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adıyla... O her şeyi işitendir, bilendir." *(Ebu Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce).*

6. Ebu Bekir *radıyallahu anh* ona şöyle dedi: Bana sabah akşam söyleyeceğim bir şey öğret. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "Şöyle de:

«اَللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ عَالِـمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءاً، أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ»

"Gökleri ve yeri yaratan, görüneni ve görünmeyeni bilen, her şeyin Rabbi, hükümdarı ve sahibi Allah'ım! Senden başka ilah olmadığına şahitlik ediyorum. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve şirke düşürme-

sinden sana sığınıyorum. Nefsime kötülük yaptığımı veya kötülüklerimi bir Müslümana dokundurduğumu itiraf ediyorum." Buyurdu ki: Bunu sabaha eriştiğinde, akşama eriştiğinde ve yatağına girdiğinde söyle." (Ebu Dâvûd, Tirmizî).

B- Evinden Çıkarken ve Evine Girerken Yaptığı Zikirler:

1. Evinden çıktığı zaman şöyle derdi:

«بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ، أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُـجْهَلَ عَلَيَّ»

"Allah'ın adıyla... Allah'a tevekkül ettim. Allah'ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehalete düşmekten veya cahil görülmekten sana sığınırım." (Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "Kim evinden çıktığında:

«بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ»

"Allah'ın adıyla... Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir." derse, kendisine: "Hidâyete erdirildin, sana bu yeter, sen artık korunma altındasın" denir ve şeytan ondan uzaklaşır." *(Ebu Dâvûd, Tirmizî).*

3. Sabah namazına çıktığında şöyle dedi:

«اَللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُوراً، وَاجْعَلْ فِي لِسَانِي نُوراً، وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُوراً، وَاجْعَلْ فِي بَصَرِي نُوراً، وَاجْعَلْ مِنْ خَلْفِي نُوراً، وَمِنْ أَمَامِي نُوراً، وَاجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُوراً، وَاجْعَلْ مِنْ تَحْتِي نُوراً، اَللَّهُمَّ عَظِّمْ لِي نُوراً»

"Allah'ım! Kalbimi nurlandır, dilimi nurlandır. Kulağımı nurlandır, gözümü nurlandır. Önümü nurlandır, arkamı nurlandır. Üstümü nurlandır, altımı nurlandır. Allah'ım! Bana büyük bir nur ver." *(Buhârî ve Müslim).*

4. Şöyle dedi: *"Bir kimse evine girdiği zaman:*

«اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلِجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِسْمِ اللهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا»

"Allah'ım! Senden hayırlı bir giriş ve hayırlı bir çıkış diliyorum. Allah'ın adıyla girdik ve Rabbimiz Allah'a tevek-

kül ettik." desin, sonra ailesine selam versin."(Ebu Dâvûd).

C- Mescide Girerken ve Mescitten Çıkarken Söylediği Zikirler:[44]

1. Mescide girdiği zaman şöyle derdi:

«أَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

"Kovulmuş şeytandan, Yüce Allah'a, O'nun kerim yüzüne ve ezelî hükümdarlığına sığınırım"

Şöyle buyururdu: *"Bir kimse bunu dediği zaman şeytan: Günün geri kalanında da benden korundu der." (Ebu Dâvûd).*

2. Şöyle buyururdu: "Sizden biriniz mescide girdiği zaman Peygamber'e salâvat getirsin ve şöyle desin:

«بِسْمِ اللهِ، وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللهِ. اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»

"Allah'ın adıyla... Selam Allah'ın Rasûlüne olsun. Allah'ım! Günahlarımı bağışla, rahmetinin kapılarını bana aç."

---

[44] Zâdu'l-Me'âd (2/336)

Mescitten çıktığı zaman da şöyle desin:

«اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»

"Allah'ım! Ben senin fazlından istiyorum." *(Ebû Dâvûd, İbn Mâce).*

D- Hilali Gördüğünde Söylediği Zikir:[45]

Hilali gördüğü zaman şöyle derdi:

«اَللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالأَمْنِ وَالإِيمَانِ، وَالسَّلاَمَةِ وَالإِسلاَمِ، رَبِّ وَرَبُّك اللهُ »

"*Allah'ım! Bu ayda bizi emniyet, iman, selamet ve İslam'dan ayırma. Ey hilal! Benim ve senin Rabbin Allah'tır.*" *(Tirmizî).*

E- Aksırdığı ve Esnediği Zaman Söylediği Zikir:[46]

1. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den rivâyet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâlâ aksırmaktan hoşlanır, esnemekten ise hoşlanmaz. Sizden biri-*

45 Zâdu'l-Me'âd (2/361).
46 Zâdu'l-Me'âd (2/371, 397).

niz aksırdığı ve elhamdülillah dediği zaman, o hamdi işiten her Müslümanın:

«يَرْحَـمُكَ اللهُ»

yerhamukellah (Allah sana merhamet etsin) demesi bir vecibedir. Esnemeye gelince, o ancak şeytandandır. Bundan dolayı biriniz esneyeceği zaman gücü yettiğince onu engellemeye çalışsın. Çünkü sizden biriniz esnediğinde şeytan ona güler.” *(Buhârî).*

2. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* aksırdıklarında mübarek elini veya elbisesini ağzına koyar ve sesini azaltır veya kısardı. *(Ebû Dâvûd, Tirmizî).*

3. Aksırdığı zaman kendisine : “Allah sana merhamet etsin denildiği zaman şöyle derdi:

«يَرْحَـمُنَا اللهُ وَ إِيَّاكُم، وَيَغْفِرُلَنَا وَلَكُمْ»

“Allah bize de size de merhamet etsin; Allah bizi de sizi de bağışlasın.”

4. Şöyle buyururdu: *“Sizden biriniz aksırdığı zaman elhamdulillah (:Allah’a hamd olsun) desin. Bunu duyan kardeşi veya arkadaşı da ona: Yerhamukellah (:Allah sana merhamet etsin) desin. Bunun üzerine aksıran ona şöyle desin: Yehdikumullah ve yuslih balekum (:Allah da size hidâyet etsin ve size iyilik versin).”* *(Buhârî).*

5. Yine şöyle buyururdu: *"Sizden biri aksırdığında elhamdulillah derse ona yerhamukellah deyiniz. Şâyet elhamdulillah demezse yerhamukellah demeyiniz."* *(Müslim).* Bir kimsenin aksırması üçten fazla olursa artık ona yerhamukellah demez, bu adam nezle olmuş derdi. *(Müslim).*

6. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den sahih olarak rivâyet edildiğine göre: Yahudiler onun huzurunda, kendilerine yerhamukellah demesini ümit ederek aksırırlardı. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de onlara: *"Allah size hidâyet etsin ve sizi ıslah etsin"* derdi.

F- Bela ve Musibete Uğrayan Bir Kimseyi Görünce Yaptığı Dua:[47]

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den sahih olarak rivâyet edildiğine göre şöyle buyurmuştur: *"Kim bela ve musibete uğrayan birini görür de: "Sana verdiği bu bela ve musibetten beni koruyan ve beni yarattıklarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun." derse, o musibet onun başına ebediyen gelmez."* *(Ebû Dâvûd, Tirmizî).*

[47] Zâdu'l-Me'âd (2/317).

G- Eşek Anırması ve Horoz Ötüşü İşittiği Zaman Söylediği Dua:[48]

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetine, eşek anırmasını işittiklerinde, kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınmalarını, horozun ötüşünü işittiklerinde de Allah'ın lütfunu istemelerini emretmiştir. *(Buhârî ve Müslim).*

H- Öfkelenen Kimsenin Söyleyeceği ve Yapacağı Şeyler:[49]

1- Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, öfkesi kabaran kimseye abdest almasını, ayakta ise oturmasını, oturuyorsa yatmasını ve kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınmasını emretmiştir.

48 Zâdu'l-Me'âd (2/426).
49 Zâdu'l-Me'âd (2/423).

On Sekizinci Konu

Ezan ve Ezan Zikirleri Konusundaki Sünneti[50]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetinde ezanın terci'li okunması da vardır; terci'siz okunması[51] da vardır. O kamet getirirken birer defa söylenmesini de, ikişer defa söylenmesini de meşru kılmıştır. Ancak "Kad Kameti's-Salâh" lafzının bir defa söylenmesine asla izin vermemiştir.

2. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in, ümmetine ezanı işiten kimsenin, müezzinin söylediklerini tekrarlamasını ve müezzin "hayye ale's-salah ve hayye ale'l-felah" dediği zaman onun yerine "la havle vela kuvvete illa billah" demesini emrettiği sahih olarak rivâyet edilmiştir.

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bize şöyle haber vermiştir: Kim ezanı işittiği zaman:

---

50 Zâdu'l-Me'âd (2/355).

51 Ezanı terci'li okumak, şahadet kelimelerini iki defa yüksek sesle, iki defa alçak sesle olmak üzere dörder defa okumak, terci'siz okumak ise bu kelimeleri ikişer defa okumaktır. [Guraba]

« وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللهِ رَباًّ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً، وَبِالإِسْلاَمِ دِيناً»

"Ben de Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. Rab olarak Allah'a, Rasûl olarak Muhammed'e, din olarak İslam'a razı oldum" derse günahları bağışlanır. *(Müslim).*

4. Ezanı işiten kimseye, müezzinin sözlerini tekrar etmeyi bitirdikten sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e şöyle salâvat getirmesini emir ve tavsiye etmiştir:

«اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ ،وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ»

"Bu eksiksiz davetin sahibi olan Allah'ım! Muhammed'e vesileyi ve fazileti ihsan eyle ve onu vaat ettiğin Makam-ı Mahmud'a eriştir." *(Buhârî).*

5. Ezanla kamet arasındaki duanın geri çevrilmeyeceğini haber verdi.

On Dokuzuncu Konu

Zilhicce Ayı İle İlgili Sünneti[52]

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Zilhicce ayının on gününde çok dua eder, kelime-i tevhidi, tekbiri ve tahmidi çok söylerdi.

[52] Zâdu'l-Me'âd (2/360)

Yirminci Konu

Kur'an Okuma Konusundaki Sünneti[53]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in devamlı okuduğu ve hiç terk etmediği bir hizbi vardı.

2. Tertil üzere, ağır ağır sükûnetle okurdu; ne hızlı, ne de acele okumazdı. Bilakis harfleri teker teker, açık seçik telaffuz ederdi.

3. Kesik kesik okur, her âyetin sonunda dururdu. Sûreyi uzun bir sûre olacak kadar yavaş okurdu.

4. Med harflerini uzatır, er-Rahmân ve er-Rahîm kelimelerinin medlerini uzatarak okurdu.

5. Kur'an okuyacağı zaman "eûzü billahi mineş-şeytânir-racîm" diyerek kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırdı. Bazen de şöyle istiaze ederdi:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَـمْزِهِ وَ نَفْخِهِ وَنَفْثِهِ»

"Allah'ım! Şeytanın kışkırtmasından, üflemesinden ve fısıldamasından sana sığınırım." *(Ebû Dâvûd, İbn Mâce).*

---

[53] Zâdu'l-Me'âd (1/463).

6- Ayakta iken, otururken, yatarken, abdestli iken ve abdestsiz iken Kur'an okurdu. Cünüplük dışında hiçbir şey onun Kur'an okumasına engel olmazdı.

7- Kur'an'ı teğanni ile okurdu ve şöyle buyururdu: *"Kur'an'ı teğanni ile okumayan bizden değildir." (Buhârî).*

Yine şöyle buyurdu: *"Kur'an'ı seslerinizle süsleyiniz." (Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce).*

8- Başkasından Kur'an dinlemeyi severdi.

9- Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir secde âyetiyle karşılaştığında tekbir alır, secdeye varırdı.[54] Secdede bazen şunu okurdu: *"Yüzüm, güç ve kudretiyle kendisini yaratan, şekillendiren, göz-kulak veren Allah'a secde etti." (Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî).* Bazen de şu duayı okurdu: *"Allah'ım! Bu secdeme karşı bir günahımı sil, benim adıma bir sevap yaz ve onu kendi katında muhafaza et. Kulun Dâvûd'dan kabul ettiğin gibi benden de kabul et."* (*Tirmizî, İbn Mâce).* Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bu secdeden kalkmak için tekbir aldığı, tehıyyat okuduğu ve selam verdiği kesinlikle nakledilmemiştir.

[54] Zâdu'l-Me'âd (1/351)

Yirmi Birinci Konu

Hutbelerindeki Sünneti[55]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hutbeye başladığı zaman gözleri kızarır, sesi yükselir, öfkesi şiddetlenir; sanki heyecanlı heyecanlı: *"Düşman üstünüze sabah-akşam saldırmak üzeredir"* diye haber vererek uyaran bir kişinin haline bürünürdü. *(Müslim)* Ardından da: *"Benim peygamber olarak gönderilmemle kıyamet arasındaki müddet şu ikisi gibidir"* diyerek işaret ve orta parmaklarını birbirine yaklaştırırdı. *(Buhârî ve Müslim)* Yine şöyle buyurdu: *"Şüphesiz sözlerin en hayırlısı Allah'ın Kitabıdır. En iyi yol, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. Yapılan işlerin en kötüsü bid'atlerdir. Her bid'at sapıklıktır." (Müslim).*

2. Her hutbesine Allah'a hamd ederek başlardı.

Ashabına herhangi bir ihtiyaç sebebiyle okunacak hutbe için şöyle başlamayı öğretmişti: *"Hamd Allah'a mahsustur. Ona hamd ederiz. Ondan yardım diler, ondan bağışlama bekleriz. Nefislerimizin şerrinden ve*

---

55 Zâdu'l-Me'âd (1/179).

yaptıklarımızın kötü sonuçlarından sığınırız. Allah'ın doğru yola ilettiğini hiç kimse saptıramaz, saptırdığını da hiç kimse doğru yola erdiremez. Ben şahadet ederim ki Allah'tan başka hak ilah yoktur, Muhammed de onun kulu ve elçisidir."

Sonra şu üç âyeti okurdu:

"Ey iman edenler! Allah'tan O'na yaraşır şekilde korunup sakının." (Ali İmran: 102).

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan Allah'tan korunup sakının." (Nisa: 1).

"Ey iman edenler! Allah'tan korunup sakının ve doğru söz söyleyin." (Ahzab: 70). (Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).

3. Onlara sanki Kur'an'dan bir sûreyi öğretir gibi, bütün işlerde nasıl istihare yapılacağını da öğretirdi. Bu konuda şöyle buyurdu: *"Sizden biriniz bir işi yapmayı tasarladığı zaman farzın dışında iki rekât namaz kılsın, sonra şöyle desin: Allah'ım! Senin ilmine başvurarak senden hayırlısı ne ise onu isterim. Senin kudretine sığınaraktan senden güç kuvvet isterim. Senden, senin yüce ihsanından isterim. Senin gücün yeter, benim yetmez. Sen bilirsin, ben bilemem. Sen bilinmeyenleri en iyi bilensin. Allah'ım! Bu işin* (Burada yapmayı düşündüğü işi zikreder) *benim için dinimde, yaşantımda ve*

işimin sonunda hayırlı olacağını biliyorsan (veya şöyle der: *Şimdi ve gelecekte*) *onu bana takdir et, kolaylaştır, bereketli kıl. Bu işin benim için dinimde, yaşantımda ve işimin sonunda* (veya şöyle der: *Şimdi ve gelecekte*) *şerli olacağını biliyorsan onu benden, beni ondan uzaklaştır ve benim için nerede olursa olsun hayırlısını takdir et, sonra beni o işten razı kıl."* *(Buhârî).*

Yirmi İkinci Konu

Uyuması, Uyanması ve Rüya Görmesi[56]

1. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* kimi zaman yatakta, kimi zaman post üzerinde, kimi zaman hasırda, kimi zaman yerde, kimi zaman da bir divanda uyurdu. Yatağı tabaklanmış deri olup dolgu maddesi lif idi. Yastığı da öyle idi.

2. İhtiyacı kadar uyku uyur, ihtiyacı olan uykuya mani olmazdı.

3. Gecenin evvelinde uyur, sonunda kalkardı. Bazen Müslümanların işleriyle meşguliyeti sebebiyle gecenin evvelini uykusuz geçirirdi.

4. Gece yolculuğu esnasında istirahata çekildiğinde sağ yanı üzerine yatardı. Sabaha yakın istirahata çekildiğinde ise elinin parmak uçlarından dirseğine kadar olan kısmını diker, başını avucuna kordu.

5. Uyuduğu vakit, uyanıncaya kadar kimse onu uyandırmazdı. Gözleri uyur, kalbi uyumazdı.

---

56 Zâdu'l-Me'âd (1/149).

6. Uyumak için yatağına yattığında şöyle derdi:

«بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَحْيَا وَ أَمُوتُ»

"*Senin adınla Allah'ım! Dirilirim, ölürüm.*" Avuçlarını birleştirir, içlerine üfler, İhlâs, Felak ve Nas sûrelerini okur, sonra bedenin ön kısımlarından, başı ve yüzünden başlamak üzere, avuçlarını vücudunun ulaşabildiği yerlerine sürerdi. Bunu üç defa tekrarlardı. *(Buhârî).*

7. Sağ yanı üzerine yatar, sağ elini sağ yanağının altına kor, sonra:

«اَللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ»

"*Allah'ım! Kullarını yeniden dirilteceğin günde beni azabından koru*" diye dua ederdi. *(Ebu Dâvûd, Tirmizî).*

Sahabelerinden birine şöyle dedi: "Yatacağın zaman namaz için aldığın abdest gibi bir abdest al. Sonra sağ yanına yat, sonra şöyle de:

«اَللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ»

'Allah'ım! Nefsimi sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Senden ümit ederek ve korkarak sırtımı sana dayadım. Senden başka sığınılacak ve sakınılacak yoktur. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim.' Yatmadan önce söyleyeceğin son söz bu olsun. O gece ölürsen, fıtrat üzere ölmüş olursun." *(Buhârî ve Müslim).*

8. Gece kalktığında şöyle derdi: *"Ey Cebrail, Mikail ve İsrafil'in Rabbi, ey göklerin ve yerin Yaratıcısı, ey görüneni ve görünmeyeni bilen Allah'ım! Sen ihtilaf ettikleri şeylerde kullarının arasında hükmedersin. Hakikat konusunda ihtilaf edilen şeyde beni doğruya hidâyet et. Şüphesiz ki sen dilediğini doğru yola hidâyet edersin." (Müslim)*

9. Uykudan uyanınca:

«اَلْـحَمْدُ لله الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ»

"Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Kıyamette Onun huzurunda toplanacağız" der, sonra dişlerini misvaklar, bazen de Âl-i İmrân sûresinin son on âyetini okurdu. *(Buhârî ve Müslim).*

10. Horoz öttüğü zaman uyanır, Allah'a hamd eder, tekbir getirir, tehlil getirir ve Allah'a dua ederdi.

11. Şöyle buyurdu: *"Salih rüya Allah'tan, kötü rüya*

şeytandandır. Kim rüyasında hoşuna gitmeyen bir şey görürse sol tarafına üç defa tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. İşte o zaman bu rüyanın kendisine hiçbir zararı olmaz. Bu rüyasını kimseye de anlatmasın. Güzel bir rüya gördüğü zaman ise buna sevinsin ve bunu sadece sevdiği kimselere anlatsın." (*Buhârî ve Müslim*). Hoşlanmadığı bir rüyayı gören kişinin yattığı tarafı değiştirmesini ve namaz kılmasını emretti.

Yirmi Üçüncü Konu

Fıtrat, Giyim-Kuşam ve Süslenme Konularındaki Sünneti[57]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* çokça koku sürünür ve güzel kokuyu severdi. Kendisine sunulan güzel bir kokuyu geri çevirmezdi. En sevdiği koku, misk kokusu idi.

2. Dişlerini misvakla fırçalamayı severdi. Oruçlu iken, oruçsuzken, uykudan uyandığında, abdest alırken, namaz kılacağında ve eve gireceğinde dişlerini misvakla fırçalardı.

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gözlerine sürme çekerdi. Şöyle buyururdu: *"Sürmelerinizin en hayırlısı rastık sürmesidir. Gözü aydınlatır, kılları bitirir." (Ebu Dâvûd, İbn Mâce).*

4. Saçını bazen kendisi tarar, bazen Aişe tarardı. Başını ya tamamen tıraş ederdi, ya da tamamını bırakırdı.

---

57 Zâdu'l-Me'âd (1/168).

5. Hac dışında başının tamamını tıraş ettiği asla rivâyet edilmemiştir. Saçı kulak yumuşağından aşağıda, omuzdan yukarıda kalacak şekilde uzatırdı. Kulak yumuşağına kadar uzayan saçı kulaklarının yumuşağını biraz aşardı.

6. Başının bir kısmını tıraş edip bir kısmını bırakmazdı.

7. Şöyle buyurdu: *"Müşriklere muhalefet edin. Sakalları salıverin, bıyıkları iyice kısaltın."* *(Buhârî, Müslim).*

8. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kolayına giden elbiseyi giyinirdi. Bazen yün, bazen pamuklu, bazen keten giyinirdi. En sevdiği giysi gömlekti.

9. Yemen abası, yeşil aba, cübbe, kaftan, şalvar, izar, rida, mest, ayakkabı ve sarık onun giydiği şeylerdendi.

10. Sarığını çenesinin altından dolardı. Bir ucunu arkasından salıverir, bazen de bunu terk ederdi.

11. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* siyah elbise giydi. Kırmızı hulle giydi. Hulle izar ve ridadan oluşan bir elbisedir.

12. Gümüş yüzük taktı. Yüzüğünün taşını avucunun içine gelecek şekilde takardı.

13. Yeni bir elbise giydiği zaman adını belirterek

şu duayı okurdu: *"Allah'ım! Bu gömleği –yahut bu ridayı, yahut sarığı- bana sen giydirdin. Onun hayırlı olmasını ve yapıldığı amaçta hayırlı kullanılmasını senden dilerim. Onun şerrinden ve kötü amaçla yapılmışsa bu amacın şerrinden sana sığınırım." (Ebu Dâvûd, Tirmizî).*

14. Gömleğini giymeğe sağ tarafından başlardı.

15. Ayakkabısını giyerken, taranırken, temizlenirken, alırken verirken sağdan başlamaktan hoşlanırdı.

16. Aksırdığı zaman elini veya elbisesini ağzına koymak ve sesini kısmak onun âdeti idi.

17. Çadırının içindeki bakire bir kızdan bile daha hayâlı idi.

18. Gülünecek şeylere gülerdi. Çoğunlukla gülüşü tebessüm şeklinde idi. En fazla güldüğünde azı dişleri görülürdü.

19. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ağlaması da gülmesi gibi idi. Nasıl kahkaha ile gülmez idiyse, ağlarken de bağıra bağıra, feryat ederek ağlamazdı. Ancak gözlerinden yaş boşanır ve göğsünden bir inilti duyulurdu.

Yirmi Dördüncü Konu

Selam ve İzin Konusundaki Sünneti[58]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir topluluğun yanına geldiğinde ve o topluluğun yanından ayrılırken selam verirdi. Selamın yaygınlaştırılmasını emrederdi.

2. Şöyle buyururdu: *"Büyük küçüğe, geçip gitmekte olan oturana, binitli yayaya ve az olan çok olana selam verir." (Buhârî ve Müslim).*

3. Karşılaştığı bir kişiye önce o selam verirdi. Birisi kendisine selam verdiği zaman, namaz ve ihtiyaç giderme gibi bir mazereti olmadıkça selamın aynısıyla veya daha iyisi ile hemen karşılık verirdi.

4. Selamı ilkin kendisi verdiğinde *"Es-selamu aleykum ve rahmetullah"* derdi, selamı ilk veren kişinin "Aleykesselam" demesinden hoşlanmazdı. Selam veren kişinin selamını vavlı olarak *"Ve aleykes-selam"* diyerek alırdı.

5. Selamını bir defada ulaştıramadığı kalabalık bir

---

[58] Zâdu'l-Me'âd (2/381).

topluluğun yanına vardığında selamı üç defa tekrarlardı.

6. Mescide girdiği zaman önce iki rekât tahiyyetu'l-mescid namazı kılar, sonra cemaatin yanına gelir ve onlara selam verirdi.

7. Kendisine verilen selamı eliyle, başıyla ve parmaklarıyla almazdı. Sadece namazda iken selama işaretle karşılık verirdi.

8. Çocukların yanından geçerken onlara selam verdi. Kadınların yanından geçerken onlara selam verdi. Sahabeler cumadan dönerlerken yolları üzerinde bulunan yaşlı bir kadına uğrar ve ona selam verirlerdi.

9. Orada bulunmayan kişiye selam gönderir, kendisi de selamı taşırdı. Birisi ona başka birinin selamını getirdiği zaman hem selam gönderenin, hem de selamı getirenin selamını alırdı.

10. Ona soruldu: Bir adam Müslüman kardeşiyle karşılaştığı zaman ona eğilebilir mi? *"Hayır"* dedi. Onu kucaklayıp öpebilir mi? diye soruldu. *"Hayır"* dedi. Onunla tokalaşabilir mi? denildi. *"Evet"* dedi. *(Tirmizî).*

11. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onları teftiş ediyormuş gibi ailesinin yanına ansızın girmezdi. Onlara selam verirdi. Girdiği zaman önce selamı o verir veya onların halini hatırını sorardı.

12. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* geceleyin evine geldiğinde uykuda olanları uyandırmayacak ve uyanıklara işittirecek tarzda selam verirdi. *(Müslim).*

13. İzin istenen kişi izin isteyene "sen kimsin?" dediği zaman onun: "Filan oğlu filanım" demesi veya künyesini ya da lakabını söylemesi, "benim" dememesi onun sünnetidir.

14. Bir yere girmek için üç defa izin isterdi. İzin verilmezse geri dönerdi.

15. Ashabına bir yere gireceklerinde izin istemeden önce selam vermeleri gerektiğini öğretirdi.

16. Bir kimsenin kapısına geldiğinde, kapıya doğru yüzünü tam dönmez, fakat kapının sağ ve sol yanına doğru çekilirdi.

17. Şöyle buyururdu: *"İzin isteme göz için emredilmiştir."*

Yirmi Beşinci Konu

Konuşması, Susması, Kelimeleri ve İsimleri Seçmesi[59]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* insanların en açık ve en tatlı konuşanı, meramını en kısa yoldan anlatanı ve en tatlı sözlü olanı idi.

2. Uzun zaman susardı. İhtiyaç olmadıkça konuşmazdı. Faydasız şeyler konuşmazdı. Yalnızca sevabını umduğu konularda konuşurdu.

3. Konuşmalarında az sözle çok mânâlar ifade edecek kelimeler kullanırdı. Açık sözle, tane tane konuşurdu. Sözlerini birisi saymaya kalksa sayabilirdi. Ne ezberlenemeyecek kadar çarçabuk, ne de konuşmasının kelimeleri arasında anlam kopukluğuna sebep olacak kadar aralıklar vererek kesik kesik konuşurdu.

4. Hitabında seçici idi. Ümmeti için en güzel lafızları seçer, boş ve çirkin şeyler konuşanların kullandıkları lafızlardan tamamen uzak dururdu.

---

[59] Zâdu'l-Me'âd (1/175, 2/320)

5. Kötü bir kişi hakkında iyi sözler söylemekten hoşlanmaz, iyi bir kişi hakkında da kötü söz söylemezdi. Münafık için seyyid (efendi, sayın) denilmesini yasakladı. Ebu Cehil için Ebu'l-Hakem denilmesine mani oldu. Bir hükümdar için Meliku'l-Emlak (Melikler Meliki) veya Halifetullah (Allah'ın halifesi) denilmesine razı olmadı.

6. Şeytanın vesvesesine maruz kalan kimseye bundan kurtulması için Allah'ın adını zikretmesini, ona lanet etmemesini veya sövmemesini veya geberesice şeytan vs. dememesini öğretmiştir.

7. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* güzel ismi severdi. Kendisine bir haberci göndermek istediklerinde ismi güzel, yüzü güzel birini göndermelerini emrederdi. İsimlerden mânâlar çıkarırdı. İsimle müsemma (ismin sahibi) arasında irtibat kurardı.

8. Şöyle buyururdu: *"Allah katında en sevimli isimler Abdullah ve Abdurrahman; en doğru isimler Haris ve Hemmam; en çirkin isimler ise Harb ve Mürre'dir." (Müslim).*

9. "Asiye" ismini değiştirmiş ve "sen Cemile'sin" demiştir. "Esram" ismini "Zur'a" ile değiştirmiş, Medine'ye geldiğinde "Yesrip" ismini "Tıybe" diye değiştirmiştir.

10. Ashabına künye verirdi. Bazen küçük yaştakilere künye verirdi, bazı kadınlara da künye verirdi.

11. Çocuğu olana da olmayana da künye takmak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti idi. *"Benim ismimi alabilirsiniz; ama künyemi almayın"* buyururdu. *(Buhârî ve Müslim).*

12. "Şöyle bir rüzgâr sebebiyle bize yağmur yağdı", "Allah'ın dilediği ve senin dilediğin şey" denilmesini; Allah'tan başkasına yemin edilmesini, aşırı yemin edilmesini; yemin ederken: "Şöyle yaparsa o bir Yahudi'dir" gibi sözler söylenmesini; efendinin kölesine: "kulum ve cariyem" demesini; bir kimsenin "iğrendim" veya "geberesice şeytan" demesini ve "Allah'ım! Dilersen beni bağışla" demesini yasakladı.

13. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* zamana sövülmesini, rüzgâra sövülmesini, hummaya sövülmesini, horoza sövülmesini, kabilecilik ve ırkçılık gibi cahiliye davalarının savunulmasını yasakladı.

Yirmi Altıncı Konu

Yürümesi ve Oturmasındaki Sünneti[60]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yürüdüğü zaman ayağını yerden tamamen kaldırmak için biraz önüne doğru meylederek yürürdü. Sanki meyilli bir araziden iner gibi yürürdü. O, insanların en hızlı, en güzel ve en sakin yürüyeni idi.

2. Yalınayak da yürürdü, ayakkabı ile de yürürdü.

3. Deveye, ata, katıra ve merkebe binerdi. Ata bazen eğerli olarak, bazen de çıplak olarak bindi.

4. Toprak üzerine, hasıra ve sergi üzerine otururdu.

5. Yastığa yaslanırdı; bazen soluna, bazen sağına yaslanırdı.

6. Kalçalarını yere koyup, uyluklarını karnına doğru çekip ellerini inciklerinden geçirmiş bir vaziyette otururdu. Zaman zaman sırtüstü yatıp uzandığı olurdu. Bazen de ayak ayaküstüne atardı. Halsiz kaldığı

---

[60] Zâdu'l-Me'âd (1/161)

zamanlarda ihtiyaç duyduğunda arkadaşlarından birine yaslanırdı.

7. Bir kimseyi gölge ile güneş arasında oturmaktan men ederdi.

8. Bir mecliste oturanların o meclisi Allah'ın zikrinden mahrum bırakmalarını hoş karşılamazdı. Şöyle buyurdu: *"Kim bir yere oturur da orada Allah'ın adını anmazsa onun aleyhine Allah tarafından bir pişmanlık ve vebal yazılır."* *(Ebu Dâvûd).*

9. Şöyle buyurdu: "*Gürültü ve yaygaranın çok olduğu mecliste oturan bir kimse, o meclisten kalkmadan önce:*

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ»

"Allah'ım! Sana hamd ederek, seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka ilah olmadığına şahadet ederim. Senden bağışlanma diler ve sana tevbe ederim" derse Allah Teâlâ onun o mecliste işlediği günahları mutlaka affeder." *(Ebu Dâvûd, Tirmizî).*

Yirmi Yedinci Konu

Kendisini Sevindiren Yeni Bir Nimetle Karşılaştığı veya Bir Musibetten Kurtulduğu Zaman Onun ve Ashabının Şükür Secdesine Kapanmaları

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir ihtiyacının yerine getirildiği müjdesini aldığı zaman, Allah için secdeye kapanırdı. *(İbn Mâce).*

Yirmi Sekizinci Konu

Üzüntü, Tasa, Gam ve Kederin İlacı Konusundaki Sünneti[61]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* üzüntülü olduğu zaman şöyle derdi: *"Büyük ve Halim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Arş'ın yüce Rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Yedi kat göklerin Rabbi, yeryüzünün Rabbi ve kerim Arş'ın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur."* *(Buhârî ve Müslim).*

2. Güç bir durumla karşılaştığı zaman şöyle derdi: *"Ey Hay ve Kayyum olan Allah! Rahmetinle yardım istiyorum."* *(Tirmizî).* Şöyle buyurdu: *"Üzüntülü kişinin duaları şunlardır: Allah'ım! Rahmetini umarım. Beni bir an bile nefsime teslim etme. Benim bütün durumumu düzelt. Senden başka ilah yoktur."* *(Ebû Dâvûd).*

"Zor bir durumla karşı karşıya kaldığı zaman namaz kılardı." *(Ebû Dâvûd).*

3. Herhangi bir kul bir üzüntü veya kederle karşılaşır da şu duayı okursa Allah onun üzüntü ve ke-

---

[61] Zâdu'l-Me'âd (4/180)

derini mutlaka giderir ve onun yerine ferahlık verir: *"Allah'ım! Ben senin kulunum. Erkek ve kadın kullarının çocuğuyum. Perçemim senin elindedir. Hakkımda senin hükmün geçerlidir. Sen benim hakkımda adaletle hükmedersin. Kendini isimlendirdiğin, Kitabında indirdiğin, kullarından birine öğrettiğin veya katındaki gayb ilminde kendine has kıldığın sana ait her isimle, Kur'an'ı kalbimin baharı, göğsümün nuru, üzüntümün ve kederimin gidericisi kıl." (Ahmed).*

4. Korktukları zaman şu duayı okumalarını öğretti: *"Gazabından ve cezasından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım. Şeytanların bana gelmesinden sana sığınırım Rabbim." (Ebû Dâvûd Tirmizî).*

5. Şöyle buyururdu: *"Bir musibete uğrayıp, "Biz Allah'ınız ve Ona döneceğiz. Allah'ım başıma gelen bu musibetten dolayı bana ecir ver ve ondan daha iyisini ver" derse, Allah ona musibetinde ecir verir ve daha iyisini bedel kılar." (Müslim).*

Yirmi Dokuzuncu Konu

Yolculuktaki Sünneti[62]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yolculuğa erken saatlerde çıkardı. Perşembe günü yola çıkmayı severdi.

2. Yolcunun geceleyin tek başına yol almasını hoş karşılamazdı. Bir kimsenin tek başına yolculuk yapmasından hoşlanmazdı.

3. Yolcular üç kişi oldukları zaman içlerinden birini başkan seçmelerini emrederdi.

4. Bineğine bindiği zaman: *"Bunları bizim emrimize veren Allah'ın şanı ne yücedir. Yoksa bizim bunlara gücümüz yetmezdi. Biz elbette Rabbimize döneceğiz."* Sonra şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Bu yolculuğumuzda senden hayır ve takva diler, bize senin razı olacağın işler yaptırmanı isteriz. Bize bu yolculuğumuzu kolaylaştır, uzak yolumuzu yakınlaştır. Allah'ım sen bir yol arkadaşısın ve geride bıraktığımız ailemiz için bir vekilsin. Allah'ım! Yolculuğumuzda bize arkadaş ol ve*

---

62 Zâdu'l-Me'âd (1/444).

ailemizin de vekili ol.” Yolculuktan döndüğü zaman ilave olarak şunu da söylerdi: *“Tevbekâr olarak, günahlarımızdan dönerek, Rabbimize kulluk ve hamd ederek geri geldik.”* *(Müslim).*

5. Tepelere çıkarken tekbir getirirler, ovalara inerken de tesbih ederlerdi. Bir adam ona yolculuğa çıkmak istediğini söyledi. Ona dedi ki: *“Sana Allah’a karşı takvalı olmanı ve her tepede tekbir getirmeni tavsiye ederim.”* *(Tirmizî, İbn Mâce).*

6. Yolculuk esnasında şafak vaktine eriştiği zaman şöyle derdi: *“Bir dinleyen şu sözümü duyursun: Allah’a nimetlerinden ve güzel imtihanından dolayı hamd ederiz. Ey Rabbimiz! Bizi koru. Bize lütfunla muamele et. Bunu cehennemden Allah’a sığınarak söylüyorum.”* *(Müslim).*

7. Yolculuk esnasında ashabına veda edeceği zaman onlardan birine şöyle diyordu: *“Senin dinini, emanetini ve işlerinin sonuçlarını Allah’a havale ediyorum.”* *(Ebû Dâvûd, Tirmizî).*

8. Şöyle buyurdu: *“Biriniz bir yerde konakladığı zaman şöyle desin: “Yarattığı şeylerin şerrinden Allah’ın noksansız kelimelerine sığınırım.” Bunu söylediği takdirde, oradan ayrılıncaya kadar hiçbir şey kendisine zarar veremez.”* *(Müslim)*

9. Yolcuya işini bitirdiği zaman ailesine dönmekte acele etmesini emrederdi.

10. Bir kadının on iki millik bir mesafe bile olsa yanında mahremi olmaksızın yola çıkmasını men ederdi. Düşmanın hakaretinden korktuğu için yanında Kur'an ile birlikte düşman toprağına yolculuk yapılmasını men ederdi.

11. Hicrete gücü yettiği halde bir Müslümanın müşriklerin arasında ikamet etmesini men etti ve şöyle dedi: *"Ben müşriklerin arasında ikamet eden her Müslüman'dan berîyim/uzağım."* *(Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce).*

Şöyle buyururdu: *"Müşrikle beraber olan ve onunla birlikte oturan, onun gibidir." (Ebû Dâvûd).*

12. Dört sebeple yolculuk yapmıştı: a) Hicret yolculuğu. b) Cihad yolculuğu ki yolculuklarının çoğu bu sebeple idi. c) Umre yolculuğu. ç) Hac yolculuğu.

13. Yola çıktığı andan itibaren Medine'ye dönünceye kadar dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılardı. Yolculuğu esnasında sadece farz namazları kılar, farz namazların önünde ve arkasında kılınan sünnetleri kılmazdı. Sadece vitirle sabah namazının sünnetini kılardı.

14. Namazların kısaltılması ve orucun bozulması konusunda ümmeti için belli bir mesafe sınırı koymamıştır.

15. Yolculukta ne biniti üzerinde iken, ne de konaklamışken iki namazı bir arada kılmak âdeti değildi. Sadece yolculuk esnasında namazı birleştirirdi. Namazın hemen arkasından yola çıkacağı zaman öğle vaktinden önce yola çıkarsa öğlen namazını ikindiye erteler ve ikisini birlikte kılardı. Öğle vakti olmuşsa önce öğlen namazını kılar, sonra yola çıkardı. Yolculukta acele ve hızlı seyrettiğinde akşam namazını yatsı vaktine kadar erteler ve her ikisini birleştirerek yatsı vaktinde kılardı.

16. Gece ve gündüz yolcu iken nafile namazlarını yönü ne tarafa olursa olsun biniti üzerinde kılardı. Bu namazların rükû ve secdelerini ima ile yapardı. Secdede iken rükûdakinden daha fazla eğilirdi.

17. Ramazan'da yolculuk yaptı ve orucunu bozdu. Ashabını ise yolculuk esnasında oruç tutup tutmamakta serbest bıraktı.

18. Yolculuğu esnasında daima hafif elbiseler giyerdi.

19. Ailesinden ayrılığı uzun sürdüğü zaman, bir adamın evine geceleyin gelmesini men ederdi.

20. Şöyle dedi: *"Melekler köpek ve çanla beraber bulunmazlar."* (Müslim).

21. Yolculuktan döndüğü zaman önce mescide girer, orada iki rekât namaz kılar ve ailesinin çocukları tarafından karşılanırdı.

22. Yoldan gelenle kucaklaşır, ailesinden birisi ise onu öperdi.

Otuzuncu Konu

Tıp, Tedavi ve Hasta Ziyareti Konusundaki Sünneti[63]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kendisi bizzat tedavi olduğu gibi, ailesinden ve ashabından hastalanan kişilere tedavi olmalarını emrederdi.

2. Şöyle buyurdu: *"Allah, şifasını vermediği hiçbir hastalığı yeryüzüne indirmedi." (Buhârî).*

"Ey Allah'ın kulları, tedavi olun" (Ebu Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce).

3. Hastalıkları üç çeşit tedavi metodu ile tedavi ederdi: Birincisi: Tabii ilaçlarla; ikincisi: İlahi ilaçlarla; üçüncüsü: Her ikisinin karışımı olan ilaçlarla.

4. Alkolle ve necis şeylerle tedaviyi yasakladı.

5. Ashabından hastalanan kimseleri ziyaret ederdi. Kendisine hizmet eden ehl-i kitaptan bir çocuğu ziyaret etti. Müşrik olduğu halde amcasını ziyaret etti, onlara İslam'ı arz etti. Yahudi çocuk Müslüman oldu, müşrik çocuk Müslüman olmadı.

---

63 Zâdu'l-Me'âd (4/9).

6. Hastaya yaklaşır, onun başucunda oturur ve halini hatırını sorardı.

7. Hasta ziyareti için herhangi bir gün ve vakit tayin etmedi. Ümmetine gece, gündüz ve diğer vakitlerde hasta ziyaretini meşru kıldı.

A- Tabii İlaçlarla Tedavideki Sünneti:[64]

1. Şöyle buyurdu: *"Humma veya humma hastalığının şiddeti ancak cehennemin hararetinin şiddetinden bir parçadır. Dolayısıyla onun ateşini su ile soğutun." (Buhârî ve Müslim).*

2. Şöyle buyururdu: "*Sizden biriniz hummaya yakalandığında seher vakitlerinde üzerine üç gece soğuk su serpsin."*

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hummaya tutulduğunda bir kırba su ister, daha sonra o suyu başının üzerinden dökerek yıkanırdı.

Bir defasında onun yanında hummadan söz edildiğinde adamın biri hummaya sövmüştü. Bunun üzerine o şöyle buyurdu: *"Hummaya sövme. Çünkü o, ateşin demirdeki pası gidermesi gibi günahları giderir." (İbn Mâce).*

---

64 Zâdu'l-Me'âd (4/23).

4. Bir adam Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in huzuruna geldi ve: "Kardeşim karnından şikâyet ediyor" veya: "Kardeşim ishal oldu" dedi. Bunun üzerine: *"Ona bal şerbeti içir"* buyurdu. *(Buhârî ve Müslim).*

5. Medine'ye gelen ama kendilerine isabet eden bir mide rahatsızlığından dolayı orada kalmak istemeyen bir topluluk istiska hastalığından şikâyet etti. Onlara şöyle dedi: *"Zekât develerinin yanına gitseydiniz de onların idrarlarından ve sütlerinden içseydiniz."* Adamlar bunu yaptılar ve iyileştiler. İstiska, karın şişkinliğine sebep olan bir hastalıktır.

6. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Uhud savaşında yaralanınca Fatıma bir parça hasır aldı, onu yaktı. Hasır kül haline gelince o külü yaraya yapıştırdı ve böylece kanı durdurmuş oldu.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Ubey b. Ka'b'a bir doktor yolladı. Doktor, Ubey'in damarını kesti ve daha sonra kestiği yeri dağlayarak tedavi etti. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *"Şifa üç şeydedir: Bal şerbeti içmek, kan alma (hacamat) aleti vurmak ve ateşle dağlamak. Fakat ben ümmetime dağlayarak tedavi olmayı yasaklıyorum."* *(Buhârî).* Bir rivâyette de: *"Ben dağlamayı sevmiyorum"* buyurdu. *(Buhârî ve Müslim).*

Bu ifadeler, bir zaruret durumu ortaya çıkıncaya

kadar dağlama ile tedaviyi ertelemeye işarettir. Çünkü dağlama şiddetli bir acının hızla gelmesine sebeptir.

7. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hacamat yaptırdı ve hacamatçıya ücret verdi. Şöyle buyurdu: *"En hayırlı tedavi şekli hacamattır."* *(Buhârî ve Müslim).* İhramlı iken başındaki ağrı sebebiyle hacamat yaptırmıştı. Kalçasında hissettiği bir acıdan dolayı hacamat yaptırmıştı. Üç yerden hacamat yaptırırdı (kan aldırırdı): Bunlardan birisi iki omuz arasından yaptırdığı hacamat, diğer ikisi boyun damarlarından yaptırdığı hacamattır.

Zehirli koyun etini yediği zaman iki omuz arasından üç defa hacamat yaptırdı ve ashabına da hacamatı emretti.

8. Bir kimse baş ağrısından şikâyet ettiğinde ona mutlaka hacamat yaptırmasını söylerdi. Bir kimse ayaklarının ağrıdığını söylediği zaman da ona ayaklarına kına yakmasını söylerdi. *(Ebu Dâvûd)*

9. Tirmizî, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in hizmetçisi Ummu Rafi' Selma'dan şöyle rivâyet etti: "Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e herhangi bir yara veya diken yarası isabet ettiğinde mutlaka yaranın üzerine kına koyardı."

10. Şöyle buyurdu: *"Siyatiğin ilacı, her gün aç karnına bir parça içilen (eritilmiş) koyun kuyruk yağıdır." (İbn Mâce).*

Siyatik: Kalça kemiği ekleminden başlayıp arkadan topuğa kadar inen bir ağrıdır.

11. Mizaç kuruluğu (kabızlık) tedavisinde ve onun yumuşatılıp yürütülmesi hakkında şöyle buyurmuştur: *"Sinameki ve bal ile tedavi olunuz. Çünkü bunlarda ölüm dışında her dert için şifa vardır." (İbn Mâce)*

12. Şöyle buyururdu: "*Sürmelerin en hayırlısı ismid taşıdır. O, gözü parlatır ve kıl bitirir." (Ebu Dâvûd, İbn Mâce).*

13. Yine şöyle buyururdu: "*Kim sabahları Âliye'de yetişen hurmalardan yedi tane hurma yerse o gün kendisine zehir ve sihir zarar vermez." (Buhârî ve Müslim).*

14. Yine şöyle buyururdu: *"Hastalarınızı yemeğe ve içmeğe zorlamayın. Çünkü onları Allah yedirir ve içirir." (Tirmizî, İbn Mâce).*

15. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Suheyb'i hurmaya karşı korudu ve gözü rahatsız iken hurma yemesini hoş karşılamadı, az miktarda yemesine ses çıkarmadı. Ali'yi göz ağrısı çekerken yaş hurma yemekten men etti.

16. Şöyle buyururdu: "*Birinizin kabına sinek düştüğünde, onu yemeğe iyice daldırın, çünkü bir kanadında zehir, öbüründe ise panzehir vardır.*" *(Buhârî).*

17. Şöyle buyurdu: "*Telbine* (un kepeği ile süt veya balın karışımı), *hastanın kalbine ferahlık verir, bir kısım üzüntüyü giderir.*" *(Buhârî ve Müslim).*

18. Yine şöyle buyurdu: "*Size şu çörek otunu tavsiye ederim. Çünkü onda ölümden başka her derde deva vardır.*" *(Buhârî ve Müslim).*

19. Şöyle buyururdu: "*Cüzzamlıdan aslandan kaçtığın gibi kaç.*" *(Buhârî).*

20. Şöyle buyururdu: "*Hasta olan kişi sağlıklı olan kişinin yanına gelmesin.*" *(Buhârî ve Müslim)*

21. Sakif heyetinde cüzamlı bir adam vardı. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ona bir haber gönderdi ve dedi ki: "*Sen geri dön. Çünkü biz seninle biatleştik.*" *(Müslim).*

B- İlahî/Manevî İlaçlarla Tedavi Konusundaki Sünneti:[65]

1. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* cinlerden ve

---

[65] Zâdu'l-Me'âd (4/149).

insan gözünden Allah'a sığınırdı. Göz değmesine karşı okuyup üflemeyi emretti ve şöyle buyurdu: *"Nazar, gerçektir. Şâyet kaderle yarışacak bir şey olsaydı nazar onunla yarışırdı. Birinizin yıkanması istendiğinde bu kişi yıkansın." (Müslim).*

2. Yüzünde nazar izi bulunan bir kız çocuğu görünce şöyle dedi: *"Ona dua okuyun. Çünkü nazar değmiş." (Buhârî ve Müslim).*

3. Yılan sokan kişiyi Fatiha sûresini okuyarak tedavi edern ve iyileştiren bir sahâbeye şöyle dedi: *"Bunun rukye (dua) olduğunu nereden bildin?" (Buhârî ve Müslim).*

4. Ona bir adam geldi ve: "Dün beni bir akrep soktu" dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ona şöyle buyurdu: *"Akşamleyin: Yarattığın şeylerin şerrinden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınıyorum" demiş olsaydın sana bir zarar vermezdi." (Müslim).*

C- Tabii ve Manevi, Karışımı Kolay İlaçlarla Tedavi Konusundaki Sünneti:[66]

1. Bir kimse rahatsızlandığında veya yara ve çıbanı olduğunda şahadet parmağını toprağa koyar,

[66] Zâdu'l-Me'âd (4/171).

sonra kaldırır ve şöyle derdi: *“Allah’ın adıyla, şu arzımızın toprağı ile bazımızın tükürüğü ile Rabbimizin izni ile hastamıza şifa verilmesi içindir.”* *(Buhârî ve Müslim).*

2. Ashabından birisi ona bir ağrıdan şikâyet etmişti. Ona şöyle buyurdu: *“Elini vücudunun ağrı duyduğun yerine koy ve üç defa bismillah de, sonra yedi defa şöyle söyle: Hissetmekte olduğum ve sakınıp sığınmaya çalıştığım şeyin şerrinden Allah’ın izzetine ve şerefine sığınıyorum”* *(Müslim).*

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem,* ailesinden bazı fertleri sağ eliyle sıvazlayarak dua okur ve şöyle derdi: *“İnsanların Rabbi olan Allah’ım! Hastalığı gider, şifa ver. Sen şifa vericisin. Senden başka şifa veren yoktur. Öyle bir şifa ver ki, hastalıktan iz bırakmasın.”* *(Buhârî ve Müslim).*

Hastanın yanına vardığında ona: *“Zararı yok, inşallaah günahlarının temizleyicisi olur”* derdi. *(Buhârî).*

İçindekiler

Otuzuncu Konu